

Miljø- og Fødevareministeriet
Sendt til: mfvm@mfvm.dk
Journalnummer: 2019-22489

27. januar 2020

Høringssvar til udkast til ændring af lov om naturbeskyttelse (Forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af § 3-beskyttede arealer)

Friluftsrådet takker for muligheden for at afgive høringssvar til udkast til ændring af lov om naturbeskyttelse (Forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af § 3-beskyttede arealer).

Som det fremgår af lovforslaget gennemføres den planlagte ændring af lov om naturbeskyttelse med et forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af § 3-beskyttede arealer med henblik på at skabe bedre levesteder og livsbetingelser for vilde dyr og planter og dermed styrke biodiversiteten i de beskyttede naturområder, der i dag har en drift med sprøjtning, gødskning og/eller omlægning. Det sker gennem et stop af den aktive reduktion af artssammensætningen igennem sprøjtning i de beskyttede områder, gennem et stop af den direkte tilførsel af næringsstoffer til naturområderne med tilhørende væsentlige negative påvirkning af Danmarks naturområder samt gennem et stop for omlægning af de beskyttede naturområder med tilhørende direkte reduktion af naturværdien på arealet. Lovforslaget forventes primært at berøre ca. 37.000 ha § 3-beskyttede ferske enge og strandenge.

Friluftsrådets vision er friluftsliv for alle – i en rig natur, og på et bæredygtigt grundlag. Friluftsrådet bakker derfor også op om den foreslåede lovændring, da forslaget vil være med til at skabe en rigere og mere varieret natur, som igen kan understøtte et rigt og varieret friluftsliv for flere danskere. For eksempel kan det forbedre danskernes almindelige friluftsliv ved strand og kyst, der er den næstmest besøgte naturtype i Danmark.

I opbakningen til lovændringen lægger Friluftsrådet vægt på, at forslaget er et skridt i den rigtige retning for at skabe mere og bedre natur i Danmark. Friluftsrådets bemærker dog også, at der er tale om et lille skridt i den rigtige retning. Lovændringen vil således kun berøre ca. 0,9 procent af det danske landareal, og der vil derfor være behov for mere ambitiøse indsatser, der kan skabe de nødvendige markante forbedringer for naturen og friluftslivet i Danmark.

Med venlig hilsen

Jes Lind Bejer
Naturpolitisk konsulent

Til: Miljø- og fødevareministeriet (mfvm@mfvm.dk)

Fra: Camilla Nielsen (ngocn@herning.dk)

Titel: Bemærkninger til udkast om ændring af NBL (forbud mod sprøjtning mm af §3- arealer). Journalnummer 2019 - 22489

Sendt: 14-01-2020 14:10:53

Til Miljø- og Fødevareministeriet

Hermed bemærkninger til lovforslaget:

Sådan som vi umiddelbart læser det, er der kun mulighed for at dispensere fra §4 til at anvende bekæmpelsesmidler mod invasive ikke-hjemmehørende arter. Dvs., at der ikke vil være mulighed for at dispensere til naturpleje, hvor der f.eks. ønskes omlægning eller jordbehandling – f.eks. i form tørveafskræbning, fræsning eller pløjning. Tilsvarende vil der heller ikke kunne gives dispensation til udsåning ved f.eks. tilførelse af afhøstet lyng/lyngtørv eller enghø. Det vil heller ikke være muligt, at give dispensation til plantning af eks. rødæl langs vandløb eller til flytning af fredede plantearter til §3-arealer.

Det er ikke hensigtsmæssigt, hvis der i fremtiden ikke kan gives dispensation til indgreb i form af jordbehandling, såning og plantning, som tjener som naturpleje eller forbedring af naturtilstanden.

§65, stk. 2 bør tilføjes at kommunalbestyrelsen kan gøre undtagelse fra §4, stk. 1, nr. 3 til indgreb der tjener til naturpleje/forbedring af naturtilstanden.

Der bør endvidere være en bonusvirkning, så hvis kommunen træffer en afgørelse efter §3 så skal der ikke også træffes en afgørelse efter §4, (hvis sagen berører §4).

Sig endeligt til, hvis bemærkningerne giver anledning til spørgsmål.

Lovforslag:

2. Efter § 3 indsættes før overskriften før § 5:

»§ 4. På arealer, der er omfattet af bestemmelserne i § 3, stk. 2 og 3, må der ikke foretages

1) sprøjtning eller i øvrigt anvendes bekæmpelsesmidler,

2) gødsning eller

3) omlægning eller særskilt jordbehandling, jordforbedring, såning eller plantning.

Stk. 2. Miljøministeren kan dispensere fra forbuddet i stk. 1, når forbuddet i det konkrete tilfælde må anses for at udgøre et ekspropriativt indgreb.«

4. I § 65, stk. 2, indsættes efter »§ 3, stk. 1-3,«: »§ 4, stk. 1, nr. 1, for så vidt angår anvendelse af bekæmpelsesmidler mod invasive, ikke-hjemmehørende arter m.v.,«.

Med venlig hilsen

Camilla Nielsen
Naturmedarbejder

Teknik og Miljø
Natur og Grønne Områder
Enghavevej 10, 7400 Herning

Teknik og Miljø
www.herning.dk

E-mail: ngocn@herning.dk
Direkte tlf.: 96 28 80 51

Husk at tjekke din digitale post
på Borger.dk eller e-Boks

Ring til Hotline 7020 0000.

Mandag - torsdag: kl. 9:00-21:00

Fredag: kl. 9:00-17:00

Søndag: kl. 17:00-21:00

Herning Kommune behandler og gemmer alle dokumenter i alle sager elektronisk. Hvis du vil se de oplysninger, vi har registreret om dig, så kontakt sagsbehandleren af denne sag, som vil hjælpe dig videre. Du kan også læse mere om dine rettigheder og behandling af dine oplysninger her:

herning.dk/digitalisering/dpo-og-databeskyttelse

mfvm@mfvm.dk

Journalnummer 2019 - 22489

KL høringssvar vedr. forbud mod sprøjtning gødskning og omlægning i naturarealer

KL takker for høringen af lovforslaget om ændring af lov om naturbeskyttelse, med henblik på at indføre forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af §3-beskyttede arealer.

Der tages forbehold for efterfølgende politisk behandling af høringssvaret.

Generelle bemærkninger

Beskyttelse af §3 naturarealer har været genstand for flere regelændringer gennem tiden, og det aktuelle forslag har referencer til et lignende lovforslag i 2014, og efterfølgende ophævelse af samme lov i 2015.

KL har ved begge høringer fremsat det synspunkt, at det findes relevant, at naturtilstanden i §3-arealerne sikres ved, at der fastsættes regler, der forbyder eller begrænser mulighederne for at påvirke tilstanden.

KL har i begge høringer peget på en alternativ model, hvor naturtypen ferske enge undtages. Det er her, landbruget påføres tab, og det er her, kommunerne får en øget administration. KL vil hermed gentage forslaget om en alternativ model.

I forbindelse med miljøministerens indkaldelse af forslag til fremme af biodiversitet og natur, har KL ønsket, at både nationale og EU-tilskudsordninger tilgodeser pleje/fremme af natur og biodiversitet. Da det netop er formålet med denne lovændring, vil KL gerne benytte lejligheden til at henlede opmærksomheden på vores forslag.

KL takker for bestemmelsen om muligheden for at dispensere fra reglerne i forbindelse med bekæmpelse af invasive arter.

Som det fremgår af nedenstående specifikke bemærkninger, kan det bekymre KL, at der i overgangsperioden kan komme et øget pres på den kommunale administration for øget dokumentation og oplysninger om arealerne.

Specifikke bemærkninger

Mulighed for at give dispensation til naturpleje eller genopretning der indebærer jordbehandling o.l.

Dato: 31. januar 2020

Sags ID: SAG-2020-00175
Dok. ID: 2875208

E-mail: LAKA@kl.dk
Direkte: 3370 3753

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 1 af 2

Som det ser ud nu, vil der ikke være mulighed for at dispensere til naturpleje, hvor der f.eks. ønskes omlægning eller jordbehandling – f.eks. i form af tørveafskræbning, fræsning eller pløjning. Tilsvarende vil der heller ikke kunne gives dispensation til udsåning ved f.eks. tilførelse af afhøstet lyng/lyngtørv eller enghø. Det vil heller ikke være muligt at give dispensation til plantning af eks. rødelt langs vandløb eller til flytning af fredede plantearter til §3-arealer.

Det er ikke hensigtsmæssigt, hvis der i fremtiden ikke kan gives dispensation til indgreb i form af jordbehandling, såning og plantning, der tjener som naturpleje eller forbedring af naturtilstanden.

Der bør tilføjes til §65, stk. 2, at kommunalbestyrelsen kan gøre undtagelse fra §4, stk. 1, nr. 3, til indgreb, der tjener til naturpleje/forbedring af naturtilstanden.

Kriterier for ny registrering af enge

Der er behov for, at registreringsvejledningen præciseres, så den beskriver, hvornår arealer kan gro ind i beskyttelse som ferske enge.

Spørgsmålet er, om der alene skal ses på jordbund, struktur og botanik, eller om der stadig vil være et tidsperspektiv ift. driftshistorien?

KL deltager gerne med faglige erfaringer, som kan udfolde dette ønske.

Tilskudsfordring

Høringsmaterialet nævner ikke tilskudsfordring. Tilskudsfordring kan udgøre en væsentlig faktor i eutrofiering af naturarealer – det gælder både fodring af heste, kvæg, får m.m. på terrestriske naturtyper som enge, overdrev, heder mv., men også fodring af ænder i søer og moser.

Det efterlyses, at der i forbindelse med lovbehandlingen og vejledningen tages stilling til dette, da det er vigtigt for den fremtidige administration.

Øget antal statusforespørgsler til kommunerne

Eftersom lovændringen kan have stor betydning for mange lodsejere, forudser KL et stort antal forespørgsler om § 3 status, som følge af den varslede lovændring.

Denne type forespørgsler har en svarfrist på 4 uger, og selvom den vejledende registrering er blevet mere præcis, kræver den type forespørgsler en undersøgelse af driftshistorien. Et stort antal forespørgsler kan derved betyde, at anden sagsbehandling må sættes i bero et stykke tid.

Med venlig hilsen

Chefkonsulent Lars Kaalund

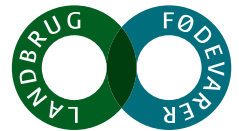
Dato: 31. januar 2020

Sags ID: SAG-2020-00175
Dok. ID: 2875208

E-mail: LAKA@kl.dk
Direkte: 3370 3753

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk
Side 2 af 2

Miljø- og Fødevareministeriet
Departementet
Natur og Klimatilpasning
mfvm@mfvm.dk

Landbrug & Fødevarer FmbA

Axelborg, Axeltorv 3
DK 1609 København V

T +45 3339 4000
F +45 3339 4141
E info@lf.dk
W www.lf.dk

CVR DK 25 52 95 29

Høring om udkast til ændring af lov om naturbeskyttelse (Forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af §3-beskyttede arealer.) J. nr. 2019-22489

Landbrug & Fødevarer har modtaget ovenstående høring med frist den 31. januar 2020 og har følgende bemærkninger:

Landbrug & Fødevarer finder det dybt problematisk, at der med lovforslaget lægges op til et forbud mod at sprøjte, gødskke og omlægge arealer beskyttet efter Naturbeskyttelseslovens § 3.

Et sådant forbud vil have store økonomiske konsekvenser for erhvervet, og det er på den baggrund helt uacceptabelt, at et sådant forbud gennemføres som en generel erstatningsfri regulering uden kompensation til de berørte landmænd.

Samtidig er det kritisabelt, i lyset af de udfordringer, der er for naturen og biodiversiteten i Danmark, at forslaget ikke er et udtryk for en målrettet og omkostningseffektiv indsats, men at det tager udgangspunkt i naturarealer, der i de fleste tilfælde vil have en begrænset naturværdi sammenholdt med andre arealer.

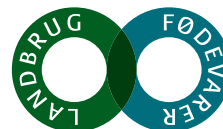
Forslaget vil også på nogle arealer kunne have en utilsigtet negativ effekt på naturværdierne – fx på arealernes egnethed som levested for arter – idet det uden tvivl vil føre til en ændring af driften af en stor del af de berørte arealer, herunder ophør med afgræsning. I forlængelse af dette er det yderst u hensigtsmæssigt, at der ikke i forbindelse med forbuddet er påtænkt tiltag, der kan sikre en fremadrettet forvaltning af de berørte arealer, idet dette er grundlæggende for at kunne sikre, at den ønskede naturtilstand og -værdi opnås.

Endelig vil det planlagte forbud kunne have en stor og yderst u hensigtsmæssig betydning for landmændenes incitament til at gøre en indsats for naturen på deres bedrifter og indgå i naturforvaltningsprojekter på større eller mindre skala. Med et forbud, der erstatningsfrit fratager landmændene deres hidtidige lovlige råderet over arealerne, vil der være en reel risiko for, at mange landmænd fremover vil afholde sig fra at lave naturtiltag af frygt for, at det senere vil kunne have en negativ effekt på deres mulighed for fremover at drive deres bedrift.

Landbrug & Fødevarers generelle bemærkninger

Økonomiske konsekvenser

Det fremgår af lovforslaget, at Miljø- og Fødevareministeriet vurderer, at lovforslaget vil berøre ca. 37.000 ha eng- og strandengsarealer, og at ca. 9.000 landmænd vil blive berørt af forbuddet.

På baggrund af analyser udført af SEGES vurderer Landbrug & Fødevarer, at dette tal er markant underestimeret. Ved at se på sammenfald mellem arealer, der er registreret som omfattet af § 3-beskyttelsen og arealer, som har en kvælstofkvote, vurderes det berørte antal ha at være ca. 44.000 ha, hvoraf størstedelen er fersk eng.

Der er i dette tal taget højde for en vis fejlmargen, og det vurderes på den baggrund, at der er tale om langt flere arealer end de 37.000 ha, som ministeriet er nået frem til.

Et forbud mod at gødske, sprøjte og omlægge især engarealer vil i høj grad ramme kvægbedrifter, idet mange af disse arealer udgør et vigtigt grundlag og en betydende del af bedrifternes grovfoderproduktion, ligesom de også i mange tilfælde indgår i harmoniarealet. Med det planlagte forbud vil både udbyttemængden og foderkvaliteten på arealerne falde markant, hvilket vil kunne få store både økonomiske og driftsmæssige konsekvenser for de berørte landmænd.

Kvægbedrifter er som udgangspunkt meget afhængige af at kunne producere tilstrækkeligt grovfoder på egne arealer og vil ved faldende mængde og kvalitet på egne arealer blive nødt til at tilkøbe grovfoder eller finde andre dyrkningsarealer for at sikre en tilstrækkelig foderforsyning.

Samtidig vil arealerne komme til at mangle i opførelsen af harmoniarealet, hvorfor nogle af de berørte landmænd vil være tvunget til at skulle ud og finde ny jord til at opfylde harmonikravet, lave nye gylleaftaler eller reducere deres produktion.

På baggrund af disse konsekvenser har SEGES beregnet det estimerede driftstab på arealerne til at ligge i niveauet mellem 0-5.000 kr. pr. ha/år. Driftstabet vil i høj grad afhænge af flere faktorer – herunder prisen på erstatningsfoder, udbyttelniveau og driften på den enkelte ejendom, men det vurderes, at der for hovedparten af de 44.000 ha vil være tale om et tab på mellem 1.200 kr./ha og 2.500 kr./ha.

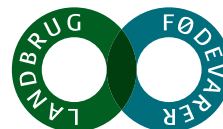
På denne baggrund vurderes det samlede driftstab som følge af et forbud mod at gødske, sprøjte og omlægge til at være omkring 66 mio. kr./år.

Dette estimat er baseret på udbytter på niveau med normudbytterne og på, at der anvendes handelsgødning på en væsentlig del af arealerne. Skal en ejendom ud og finde alternative afsætningsmuligheder for husdyrgødning, er dette en ekstra udgift, ligesom særlige forhold omkring specialproduktion, foderforsyning, økologi arealernes placering kan gøre driftstabet større.

For eksempel vil en ejendom, der laver en specialproduktion som wrapphø, have et højere driftstab, ligesom ejendomme, som berøres på meget store arealer, vil kunne få svært ved at finde supplerede grovfoder andetsteds.

For økologiske producenter kan det planlagte forbud få afgørende betydning for produktionen, da erstatningsfoder er dyrere for økologer, og der kan ske tab af udbytte på vigtige staldnære arealer, såfremt disse arealer bliver omfattet af en forbud.

Da § 3-registreringerne ikke nødvendigvis følger markinddelingen, vil et forbud mod gødskning, sprøjtning og omlægning også kunne betyde en vanskeliggørelse af driften på arealer, der ikke er registreret som beskyttet natur. Dette kan betyde, at rentabel drift må opgives på større arealer end dem, der er omfattet af forbuddet, eller at drift og arbejdsgange på disse arealer besværliggøres og fordyres, fordi der fx skal køres uden om mindre delarealer, der fremover ikke må gødes m.v.

Et forbud vil også alt andet lige give anledning til et værditab af jorden. Omfanget af tabet afhænger af efterspørgslen på jord i området i øvrigt samt mulighederne i alternativ praksis. Med restriktioner som dyrkning uden gødskning, sprøjtning og omlægning, med begrænset eller ingen økonomisk udbytte og med krav om afpudsning/rydning som følge af EU's landbrugspolitik og rydningspligten i lov om drift af landbrugsjorder, må det forventes, at jordens værdi vil falde voldsomt.

På denne baggrund vurderer SEGES et gennemsnitligt værditab på de berørte arealer på 40.000 kr./ha, i alt ca. 1,8 mia. kr. Hertil kan komme yderligere ejendomsværditab som følge af reduceret husdyrproduktion m.v. Til sammenligning vurderede Naturstyrelsen i *Notat om de økonomiske forhold i Naturplan Danmark* af 4. december 2014, at et tilsvarende forbud (dog uden forbud mod omlægning) ville betyde at jordværditab på 1,17 mia. kr.

Alt i alt vil det planlagte forbud betyde helt uacceptable økonomiske konsekvenser for landbrugserhvervet, og på denne baggrund vil Landbrug & Fødevarer opfordre til, at forslaget trækkes tilbage eller som et minimum suppleres med en erstatning for drifts- og værditabet til de berørte landmænd.

Ikke målrettet naturindsats

Det er problematisk, at det planlagte forslag ikke udgør et målrettet og omkostningseffektivt tiltag, for at sikre den danske biodiversitet. Hvis der ønskes en fremgang for biodiversiteten i Danmark, er der behov for langt mere målrettede tiltag, end det aktuelle lovforslag er udtryk for. På denne baggrund finder Landbrug & Fødevarer, at det foreliggende lovforslag bør erstattes af mere målrettede og omkostningseffektive tiltag, der inddrager berørte lodsejere gennem brugen af positive incitamenter.

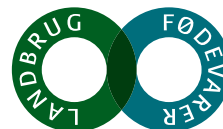
De berørte arealer vil alle i større eller mindre udstrækning have været underlagt en landbrugsmæssig drift og er derfor i meget høj grad kulturprægede med lav naturværdi til følge.

SEGES har gennemført en analyse af HNV-værdien af de berørte arealer, og denne viser, at over 55 pct. af det berørte areal har en HNV-score på under 5. Kun 11 pct. af arealerne har en HNV-score på 7 eller derover, og dette viser, at naturværdien på arealerne i mange tilfælde er stærkt begrænset.

Hvis man ønsker at gennemføre en målrettet indsats for at fremme biodiversiteten, er det alment kendt, at der bør tages udgangspunkt i arealer med eksisterende naturværdier, hvilket kun i begrænset omfang er tilfældet for en lang række af de berørte arealer. På denne baggrund og set i lyset af de store økonomiske konsekvenser, er det tydeligt, at det planlagte forbud hverken er målrettet eller omkostningseffektivt.

Hertil kommer, at det er tvivlsomt i hvilket omfang, der vil udvikle sig den værdifulde natur, som må formodes at være formålet med lovændringen. Hvis de meget kulturprægede arealer skal udvikle sig til artsrige naturenge, eller der skal genskabes fattige kær, moser og sumpskove med særlige og sårbare arter, så vil det forudsætte, at der foretages målrettet forvaltning af arealerne.

Der er intet i det fremlagte lovforslag, der sikrer, at der vil ske en efterfølgende forvaltning af de berørte arealer, som kan medvirke til, at der udvikles en forøget naturværdi og derved sikres levesteder og bedre livsbetingelser for vilde dyr, planter og svampe. En sådan forvaltning vil skulle sikre naturlige forhold på arealerne og ikke mindst sikre fjernelse af næringsstofpuljer gennem fx afgræsning eller slæt. Der er dog med lovforslaget ikke fastsat nogle konkrete mål for forvaltningen

af arealerne med udgangspunkt i de lokale forudsætninger, og der er heller ikke skabt nogen motivation for en naturfremmende forvaltning af arealerne.

Med forbuddet mod især gødskning fjernes derimod landmandens incitament til fortsat at afgræsse eller tage slæt på disse arealer. Dette vil betyde, at med mindre der tilvejebringes andre incitamenter, der skaber grundlag for fortsat afgræsning af arealerne, så vil aktiviteterne på disse arealer kunne blive reduceret til et minimum i form af én årlig afpudsning for at opfylde aktivitetskravet for at modtage grundbetaling fra EU eller en rydning hvert 5 år for at leve op til rydningskravet i lov om drift af landbrugsjorder.

Ophør af driften på grund af manglende rentabilitet ville dermed have den utilsigtede konsekvens, at arealerne ville gro til, hvilket ikke ville understøtte udviklingen af de ønskede naturværdier. Tværtimod kan tilgroningen give anledning til en øget spredning af invasive og ruderate arter. Derudover vil det medføre tab af landskabelige og kulturhistoriske værdier i landskabet, ligesom tilgroningen vil kunne forringe vilkårene for en række eng- og vadefugle, der er afhængige af lysåbne, afgræssede arealer.

Herudover spiller en del af de gødskede § 3-arealer også en vigtig rolle i forbindelse med naturpleje af mere ekstensive arealer. De gødskede og mere produktive arealer bidrager således til, at der er det nødvendige foder til dyrene om vinteren, ligesom de sikrer en stabil fodergræsforsyning om sommeren til supplering af afgræsning på mere ekstensive arealer. De gødskede og sprøjtede § 3-arealer er derved med til at sikre rentabiliteten i forbindelse med afgræsning og naturpleje af mere ekstensive, ugødskede og værdifulde naturarealer.

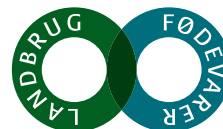
Konsekvensen af et forbud vil dermed kunne være ophør med pleje – ikke kun på de pågældende arealer, men også på de mere ekstensive naturarealer – fordi plejen samlet set ikke længere ville kunne løbe rundt for de berørte landmænd.

En reel forvaltning af de berørte arealer til gavn for natur og biodiversitet vil derfor forudsætte, at der afsættes midler til at sikre en forvaltning i form af fx afgræsning på arealerne. En del af de berørte arealer har så lav en HNV-værdi, at der ikke vil kunne søges om tilskud til naturpleje efter de gældende prioriter. Og selvom HNV-værdien på nogle arealer i bedste fald vil kunne løftes gennem et ophør med gødskning, vil det betyde, at der næppe vil være nok tilskudsmidler i plejegræsordningen, som den er i dag.

Landbrug & Fødevarer skal derfor opfordre til, at hvis man vælger at fastholde det planlagte forbud, så bør det som minimum sikres, at der afsættes tilstrækkelige midler til, at der fremover kan gennemføres en pleje af disse arealer. Det er en hån mod landmanden, hvis staten indfører de foreslåede restriktioner for at øge naturkvaliteten af arealerne uden samtidigt at understøtte at arealerne kan opnå en højere naturkvalitet. En sådan omkostning bør indregnes i lovforslagets oversigt over økonomiske konsekvenser for staten.

Sker der ikke en fremtidig pleje af de berørte arealer, vil der være en reel risiko for, at arealerne mister deres lysåbne karakter og derved enten skifter karakter og vokser ind i en anden naturtype end den, de oprindeligt er udpeget for, eller at de på sigt vokser helt ud af beskyttelsen.

I forbindelse med behandling af lovforslag L94 i 2015 tilkendegav daværende miljøminister Kirsten Brosbøl, at "hvis engene ikke drives med græsning og høslæt eller fx ikke er omfattet af rydningspligt må det forventes at hovedparten af dem vil udvikle sig tilbage til moser og

sumpskove". Hun tilkendegav også, at "hovedparten af arealerne vil udvikle sig til en anden beskyttet naturtype eller vokse helt ud af beskyttelsen".

Konsekvensen af dette vil være, at en stor del af de beskyttede naturtyper fersk eng og strandeng, med et forbud og deraf følgende ophør af afgræsning, vil blive reduceret i antal og i stedet vokse ind i andre naturtyper. Dette forekommer at være i strid med beskyttelsen i § 3, der har til formål at sikre de omfattede arealer mod en tilstandsændring.

Endvidere vil dette også kunne få store konsekvenser for husdyrproducenter beliggende i nærheden af naturarealerne, da arealerne evt. ved at ændre naturtype fra eng til mose vil blive omfattet af husdyrlovens kategori 3 i forhold til den specifikke ammoniakregulering. Dette vil kunne få store økonomiske og driftsmæssige konsekvenser for de berørte husdyrproducenter, hvilket ikke fremgår af lovbemærkningernes oversigt over økonomiske konsekvenser for erhvervet.

Konsekvenser for naturindsatsen i bredere perspektiv

Landbrug & Fødevarer forudser, at lovforslaget, hvis det gennemføres som skitseret, vil kunne få en stor og uønsket betydning for lodsejeres incitament til at gå proaktivt ind i større eller mindre naturforvaltningsprojekter og gennemføre frivillige naturtiltag på deres ejendom.

At påføre lodsejere en voldsom indskrænkelse af råderetten over deres arealer og derved pålægge dem negative ukompenserede økonomiske konsekvenser er på ingen måde med til at gøre det attraktivt for lodsejere at fremme og etablere natur på deres ejendomme. Mange vil opleve, at de rent faktisk bliver straffet for i en årrække at have gennemført en forvaltning af de pågældende arealer, der har fastholdt disse i den beskyttede naturtilstand, der nu resulterer i store økonomiske og driftsmæssige konsekvenser. De har med andre ord spændt ben for deres egen drift ved at sikre en pleje af naturarealerne.

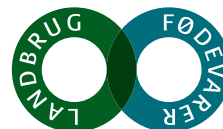
Det må endvidere pointeres, at lovforslaget aktuelt har en uheldig timing i forhold til alle de indsatser og politikker, der er under forberedelse i forhold til natur-, miljø- og klimadagsorden. Når gennemførelsen sker som generel erstatningsfri regulering med store økonomiske konsekvenser og med upræcise angivelser af gevinsterne – og tilmed uden incitamenter til at gennemføre en aktiv forvaltning – vil dette på ingen måde være befordrende for velviljen til at indgå i kommende projekter.

Det kan også være en udfordring, at der med forbuddet sker væsentlige værdiforringelser af arealerne forud for mulige kommende indsatser for vandløbsrestaurering, lavbundsprojekter, vådområdeprojekter, jordfordeling og Natura 2000-projekter. Dette synes meget urimeligt over for de berørte lodsejere og vil kunne være med til at mindske interessen for at indgå i andre projekter af samfundsmæssig betydning.

Retssikkerhedsmæssige betænkeligheder

Landbrug & Fødevarer finder det endvidere retssikkerhedsmæssigt betænkeligt, at der med lovforslaget gennemføres erstatningsfri regulering på et usikkert grundlag.

Arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, er alene vejledende registreret, og registreringen som beskyttet areal hviler enten alene på luftfototolkning eller også på en konkret feltbesigtigelse af arealet. Der er imidlertid ikke fastlagt entydige kriterier for, hvornår et areal er beskyttet i form af f.eks. krav om tilstedeværelse af konkrete plantearter og deres udbredelse på arealet, ligesom der heller ikke er fastlagt specifikke krav til, hvilken registreringsmetode der skal anvendes. Afgørelsen af et areals beskyttelsesstatus tager således udgangspunkt i et konkret skøn baseret på en ikke-

udtømmende liste over karakteristika, fastlagt alene ved vejledningstekst. At der ikke er fastsat konkrete krav/minimumskrav til grundlaget for skønnet, f.eks. ved krav til registreringsmetode, giver anledning til bekymring for lodsejeres retssikkerhed.

Denne bekymring styrkes af, at klageadgangen er vanskelig og af, at registreringen af et areal som er beskyttet efter § 3 løbende har fået og nu igen med det aktuelle lovforslag får stadig mere indgribende konsekvenser for borgerne. Med yderligere rådighedsindskrænkninger, driftstab og ejendomsværditab må det forventes, at lodsejeres motivation øges for at få prøvet registreringerne ved kommune, klagenævn og domstole.

Den afledte konsekvens ved integrering i anden lovgivning kan føre til yderligere skærpelser, som øger motivationen til efterprøvning yderligere. Her tænkes på landbrugsloven (rydningspligt, genopdykningsret), husdyrbrugsloven med ammoniakkrav til meget (evt. mere kommende ammoniakfølsom) § 3-registreret natur samt bestemmelser om krydsoverensstemmelse.

Det bør hertil bemærkes, at landbrugets gentagne og velunderbyggede appel om sikring af retsbeskyttelsen ved bl.a. at skærpe definitionerne af naturtyperne samt at foretage en opdatering af "Vejledning om registrering af beskyttede naturtyper" fra 1993, ikke er blevet imødekommet bl.a. under henvisning til, at lovbemærkninger til naturbeskyttelsesloven ikke understøtter dette. Den aktuelle revision/ændring af loven er en oplagt mulighed for at få fortaget disse præciseringer og derigennem styrke både retsbeskyttelse og naturbeskyttelse.

Kommentarer til lovforslagets bemærkninger

Afsnit 1: Indledning og baggrund

Det fremgår af lovforslaget, at formålet med ændringen er *at give naturen bedre vilkår samt at skabe levesteder og livsbetingelser for vilde dyr, planter og svampe*.

Landbrug & Fødevarer er som sådan enig i både behovet for en indsats for biodiversiteten og i, at ophør med tilføring af næringsstoffer overordnet set kan betyde en forbedring af naturværdien. Det dog helt afgørende at fremhæve, at der vil være en lang række andre forvaltningsmæssige forhold, der har betydning for, om det foreslåede forbud mod gødskning, sprøjtning og omlægning vil have den ønskede effekt på naturen.

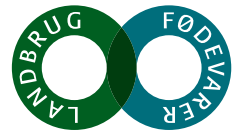
På denne baggrund er det Landbrug & Fødevarers klare opfattelse, at lovforslaget i sin nuværende udformning ikke vil bidrage i væsentligt omfang til at sikre en bedre natur og biodiversitet på de berørte arealer. Dette vil forudsætte, at der fastsættes konkrete mål for forvaltningen samt skabes motivation for en naturfremmende forvaltning af arealerne.

Afsnit 2.1: Gældende ret

Det fremgår af gennemgangen af gældende ret, at Miljø- og Fødevareministeriet går ud fra, at det kun er ferske enge og strandenge, der lovligt har kunnet gødes.

Landbrug & Fødevarer er ikke enige i denne tolkning – ikke mindst fordi, der er flere konkrete eksempler på landmænd, der lovligt gøder arealer, som er registreret som beskyttet overdrev efter Naturbeskyttelseslovens § 3.

Ifølge vejledning til naturbeskyttelsesloven kan overdrev have en vis drift og alligevel være omfattet af beskyttelse, herunder f.eks. fræsning og gødskning. Der er flere sager på området, herunder

som fx beskrevet i NoMO nr. 144 (Natur- og Miljøklagenævnet Orienterer), hvor nævnet fandt, at tidligere gødskning og fræsning ikke var til hinder for forekomsten af karakteristisk overdrevsflora, og arealerne var dermed beskyttede.

De botaniske kriterier, der ligger til grund for registreringerne er ikke udtømmende, og der er ikke en præcis grænse for, hvornår en veludviklet overdrevsvegetation har indfundet sig. Det kan føre til registreringer af overdrev på trods af en gødningspåvirket vegetation. For øvrige naturtyper kan gødskning forekomme helt lejlighedsvist, f.eks. fordi visse af typerne ikke er så velafgrænsede (evt. mosaik el.lign.), og arealer som f.eks. kær kan henføres til både moser og eng, ligesom der for i hvert fald ældre registreringer har været praksis for at registrere naturarealer efter den dominerende naturtype, selvom en mindre del kunne være af en anden type.

Afsnit 2.2. Miljø- og Fødevareministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Side 3, 1 afsnit:

Det er ikke korrekt i den konkrete kontekst at skrive, at *"drift med sprøjtning, gødskning og omlægning ensretter natur med et tab af biodiversitet til følge"*.

De gødskede og sprøjtede § 3-arealer, som lovforslaget omhandler, er privatejede markarealer, man lod omfatte af naturbeskyttelse i 1992 for at sikre arealerne mod en yderligere intensivering af driften. Det er derfor ikke korrekt, at tab af biodiversitet sker som følge af den drift, der lovligt er på arealerne. Den begrænsede diversitet på arealerne skyldes først og fremmest, at man, fremfor at begrænse beskyttelsen til den artsrige natur som f.eks. meget værdifulde naturenge, lod markarealer beskytte af naturbeskyttelsesloven til trods for landbrugsdriften og et forholdsvist artsfattigt udgangspunkt på nogle af de arealer, som blev omfattet af beskyttelse i 1992. Indgrebet i råderetten i 1992 skete uden konkrete mål og planlagte indsatser for naturen på de omfattede landbrugspligtige arealer, og nu lægger man så op til at gøre yderligere indgreb i råderetten uden kompensation.

Side 3, 4 afsnit:

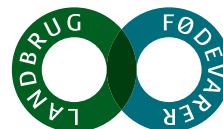
Miljø- og Fødevareministeriet vurderer, at forbuddet kommer til at omfatte 37.000 ha engarealer (fersk eng og strandeng). Samtidig vurderes det, at forslaget for de øvrige § 3-naturtyper vil betyde en forenkling af retstilstanden.

Landbrug & Fødevarer er ikke enige i denne vurdering, idet opgørelser fra SEGES viser, at op mod 44.000 ha § 3-areal har en kvælstofkvote. Landbrug & Fødevarer er heller ikke enige i ministeriets indskrænkning af de berørte naturtyper til enge og strandenge, da der også vil være andre naturtyper, der lovligt gødes. Se bemærkningerne til afsnit 2.1.

Som nævnt ovenfor, er § 3-naturen kun vejledende registreret, og derfor er forudsætningerne for beregningerne ikke præcise. Hertil kommer en udfordring vedr. arrondering, da der vil være marker der påvirkes i en sådan grad, at driften af hele marken må opgives, selvom forbuddet kun rammer dele af marken.

Afsnit 2.3: Erstatning og dispensation

Det anføres, at forbuddet har karakter af generel erstatningsfri regulering. Dette er Landbrug & Fødevarer på ingen måde enige i, idet der er tale om et indgreb i en lovlig drift og ikke blot et forbud mod intensivering af hidtidig drift.

Endvidere fremgår det, at forbuddet generelt vurderes at have begrænset intensitet, da det i de fleste tilfælde vil omfatte arealer, der er ekstensivt drevet, og forbuddet ikke vil hindre en forsættelse af anden lovlig anvendelse af arealerne til blandt andet afgræsning.

Landbrug & Fødevarer stiller sig helt uforstående over for denne vurdering. For det første skal det understreges, at netop muligheden for at gødske, sprøjte og omlægge i mange tilfælde er afgørende for, at det er rentabelt at forsætte den landbrugsmæssige drift med høslæt og afgræsning på arealerne. At forbuddet ikke forbyder fortsat afgræsning og høslæt, er ikke det samme, som at indgrebet kun griber begrænset ind i den aktuelle drift. Dette forhold bør derfor ikke tillægges betydning ved vurderingen af indgrebets intensitet, da faktum er, at mange landmænd vil sætte penge til ved at fortsætte driften, når der ikke kan gødskes og sprøjtes. Påstanden om at indgrebet primært vedrører arealer, der drives ekstensivt, imødegås også. Der vil i mange tilfælde være tale om arealer med permanent græs, som udbyttes intensivt til høslæt og afgræsning, og som spiller en vigtig rolle for de pågældende bedrifters produktion af grovfoder. Dette kan ikke betegnes som ekstensiv drift.

Idet forbuddet, som ministeriet også fremfører, vil ramme den enkelte lodsejer/ejendom med varierende intensitet, vil dette indebære, at der er lodsejere, der vil kunne blive særdeles hårdt ramt.

De lodsejere, der rammes hårdest, vil være dem, der har en væsentlig dyrkningsinteresse og/eller udbytte på arealerne. Der må forventes at være en nærmest omvendt proportionalitet mellem indgrebets intensitet og disse bedrifters/arealers naturpotentiale. Dette understøtter, at indsatsen for natur via et forbud ikke er målrettet og omkostningseffektiv og ikke bør gennemføres som en generel erstatningsfri regulering.

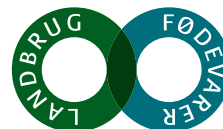
Den valgte model er et generelt forbud, hvor Miljøministeren kan dispensere fra forbuddet, når forbuddet i det konkrete tilfælde må anses for at udgøre et ekspropriativt indgreb. Alternativt kan ministeren ekspropriere råderetten over en ejendom til gennemførelse af forbuddet.

Denne model indebærer, at landmanden/borgeren skal kende sin retsstilling/sine lovmæssige muligheder for at bevare retten til at sprøjte, gødske eller omlægge m.v., som vil kræve en dispensation fra lovens forbud. Dispensationer gives efter ansøgning, hvorfor kendskab til muligheden for dispensation er en forudsætning for at få en dispensation.

Ligeledes vil en ekspropriation af råderetten og dermed muligheden for erstatning forudsætte en aktiv handling fra landmandens/borgerens side. Modellen indebærer dermed, at man rammer de svageste, dvs. dem der ikke har ressourcerne til at nærlæse lovgivningen og udnytte deres rettigheder med henblik på at bevare disse eller til at betale en professionel rådgiver for assistance. Dette er efter Landbrug & Fødevarer vurdering et retssikkerhedsmæssigt problem.

Det fremgår ikke nærmere af lovbemærkningerne, hvornår der kan være tale om et ekspropriativt indgreb. Dette vil gøre det meget vanskeligt for berørte lodsejere at vurdere, om de vil have mulighed for at komme ind under disse bestemmelser.

Det fremgår heller ikke, hvornår dispensationsmuligheden kan blive aktuel – og hvordan det beslutes, om ministeren vil ekspropriere råderetten, eller om der vil blive tale om dispensation. Landbrug & Fødevarer vil henstille til, at dette beskrives nærmere, og at det i tilfælde, hvor muligheden kan komme på tale, afklares i samarbejde med den berørte lodsejer, hvilken model der er mest hensigtsmæssig i det konkrete tilfælde.

Afsnit 4. Økonomiske konsekvenser og implementeringskonsekvenser for det offentlige

Det fremgår af bemærkningerne, at Miljø- og Fødevareministeriet vurderer, at forslaget samlet set ikke vil få væsentlige konsekvenser for kommunerne.

Landbrug & Fødevarer er uenige i denne vurdering, da det må forventes, at der, med henvisning til den generelle usikkerhed ved § 3-registreringen sammenholdt med de store økonomiske og driftsmæssige konsekvenser, må forventes markant flere forespørgsler om arealers § 3-status end normalt.

Der er således tale om et væsentligt paradigmeskifte i lovgivningen, når man går fra, at hidtidig drift kan fortsætte, til at der nu indføres et egentligt forbud mod gødskning og sprøjtning. Det kræver et helt andet behov for klarhed om arealernes beskyttelsesstatus end hidtil. Flere forespørgsler vil give anledning til væsentligt flere administrative omkostninger for kommunerne, herunder i særdeleshed til at foretage de nødvendige feltbesigtigelser på de pågældende arealer, samt evt. efterfølgende tvister om arealernes beskyttelsesstatus. Disse omkostninger bør fremgå af lovbemærkningerne.

Endvidere må det forventes, at Naturstyrelsen, som lodsejer med betydelige § 3-arealer, vil lide et økonomisk tab ved forbuddet som følge af reducerede indtægter fra forpagtningsafgifter samt som følge af en generel forringelse af jordværdien. Disse omkostninger bør også fremgå af lovteksten.

Med den væsentlige akkumulerede indgriben i råderetten over landmandens marker, som forbuddet er et udtryk for, må der forventes et stigende antal sager, hvor landmændene er motiverede for at prøve registreringerne gennem hele retssystemet med væsentlige omkostninger for både kommune og stat til følge. Hertil kommer et stort behov for opdateringer af vejledninger til loven og relateret/afledt lovgivning og bestemmelser, som staten bør gennemføre for at sikre retsbeskyttelsen samt bestemmelsernes forvaltning i overensstemmelse med formålet.

Hertil kommer omkostninger forbundet med at sikre den forvaltning af arealerne, der understøtter at skabe eller genskabe betingelserne for biodiversitet eller velegnede levesteder for fouragerende, ynglende og rastende arter. Disse betingelser opstår ikke af sig selv, alene fordi man ophører med driften af næringsberigede og harmoniserede arealer. Omkostninger til mangeårige tilskud eller jordfordeling og rewildingprojekter bør indgå i beregningerne af omkostningerne, når det skal vurderes, om omkostningerne står mål med effekterne for biodiversiteten.

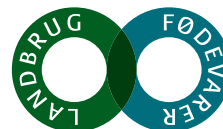
Afsnit 5. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.

Som det er beskrevet i indledningen til dette høringssvar, er Landbrug & Fødevarer ikke enige i Miljø- og fødevareministeriets vurdering af de økonomiske konsekvenser for erhvervslivet.

Beregninger fra SEGES viser, at der kan blive tale om en driftstab på op mod 66 mia. kr./år samt et samlet værditab på 1,8 mia. kr.

Til sammenligning anslår ministeriet et tab på op mod 40 mia. kr./år (inkl. afledte konsekvenser som følge af tab af harmoniareal og mistede kvælstofkvoter, som ikke er indregnet i SEGES estimat).

Der er således efter Landbrug & Fødevarers opfattelse tale om en yderst u hensigtsmæssig underestimering af konsekvenserne for erhvervslivet, som bør give anledning til at genoverveje lovforslaget og ikke mindst det forhold, at forbuddet gennemføres som generel erstatningsfri regulering.

Det er ikke korrekt, når det fremføres, at *de berørte § 3-beskyttede arealer fortsat vil kunne anvendes til afgræsning i samme omfang som hidtil*. Når muligheden for at gøde arealerne fratages landmanden, vil det kunne betyde et markant lavere foderudbytte fra arealerne, og der vil således ikke kunne afgræsses i samme omfang. At Miljø- og Fødevareministeriet fremfører denne påstand vidner om en generel manglende indsigt i konsekvenserne af det foreslåede forbud, hvilket er yderst beklageligt.

Det vil også kunne medføre en markant omkostning for erhvervet, hvis en række af de omfattede engarealer skifter karakter og overgår til beskyttet mose i stedet, da dette vil kunne udløse restriktioner i forhold til etablering og udvidelser af eksisterende husdyrbrug. Denne omkostning bør også beskrives i lovbemærkningerne for at give et fuldstændigt billede af de store konsekvenser, som lovforslaget vil have for landbrugserhvervet.

Det fremgår desuden af lovforslaget, at lodsejere, der har eksisterende tilsagn om økologisk arealtilskud frem til 31. august 2022, vil miste deres tilsagn i perioden fra den 1. juli 2022. Selvom der forventeligt vil være tale om mindre beløb, er det yderst u hensigtsmæssigt, at man på den måde gennemfører lovgivning, der får konsekvenser for eksisterende aftaler. Dette vil kunne være med til at mindske lodsejeres tillid til aftaler, der indgås med det offentlige, og det bør sikres, at ingen blive sat i en u hensigtsmæssig situation på grund af ændringen.

Afsnit 7: Miljømæssige konsekvenser

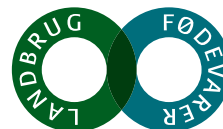
Det fremgår af bemærkningerne, at Miljø- og Fødevareministeriet vurderer, at forbuddet vil styrke biodiversiteten i de pågældende områder.

Landbrug & Fødevarer er dog ikke enige i denne generelle betragtning, da fx græsningen af de små berørte og med tiden mere marginale arealer efter lovændringen ikke vil være driftsmæssig rentabel, hvis ikke der sikres et udbytte i form af kød til salg eller optimering af tilskud.

På nogle arealer vil næringsstofferne, på grund af reduceret eller manglende afgræsning eller slæt, blive på arealet, hvilket vil medføre, at arealet vil blive fastholdt med et højt næringsindhold, som dog over årene vil falde, i kraft af at der ikke tilføres nye næringsstoffer til arealet. Det er positivt for naturen, at næringsstofferne forsvinder over årene, men negativt at græsningsforvaltningen stopper. For at opretholde grundbetaling til arealerne forventes det, at der som minimum vil blive gennemført en afpudsning min. 1 gang årligt, hvor plantedækket ikke fjernes fra arealet (mindstekrav for udbetaling af grundbetaling). Konsekvensen af dette vil være, at der vil ophobes et tykt fœrnagelag over årene, samt at arealerne vil mangle fysisk variation og struktur, hvilket ikke vil have den beskrevne positive indvirkning på naturværdierne.

Det fremgår endvidere af bemærkningerne, at den forventede positive effekt af forbuddet vil komme til udtryk på forskellig vis og med forskellig hastighed, og at genopretning af artsrige naturområder vil kunne tage både 20, 50 og 100 år.

Dertil må bemærkes, at en "genopretning" i høj grad vil forudsætte, at der igangsættes initiativer, der motiverer en fortsat forvaltning af arealet. Skal der opnås en fremgang for sårbare og sjældne arter og derigennem sikres en opbremsning i tilbagegangen eller en fremgang i biodiversiteten i Danmark må man gå langt mere målrettet til værks og sikre en forvaltning af arealerne, der stemmer overens med de mål, man har for naturen. Lovforslaget rummer imidlertid ingen initiativer, der motiverer en fortsat forvaltning af arealet og heller ingen beregninger af omkostninger hertil.

På denne baggrund må Landbrug & Fødevarer betvivle omfanget af de positive effekter af lovforslaget for natur og biodiversitet.

Afsnit 8. Forholdet til EU-retten

Det fremgår af bemærkningerne, at det forslåede forbud vil understøtte Danmarks opfyldelse af naturdirektivernes grundlæggende forpligtelser i medfør af henholdsvis habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet. Landbrug & Fødevarer finder, at dette ikke nødvendigvis vil være tilfældet, da det i høj grad vil afhænge af, hvordan arealerne forvaltes efter ophør af hidtidig afgræsning eller slåning.

I forhold til habitatdirektivet vil forbuddet primært ramme enge. Der er imidlertid kun én habitatnaturtype i gruppen "Delvis naturlige fugtige enge med høj urtevegetation" – nemlig 6410 *Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop*. På de mere konstant vandmættede arealer kan der være potentiale for habitatnaturntypen 7230 *Rigkær*. Begge habitattyper er imidlertid betinget af næringsfattige og specifikke hydrologiske forhold, i mange tilfælde en ekstensiv drift, lige som der skal være frøpuljer af de karakteristiske arter på eller nær arealet, for at naturen kan skabes eller genoprettes.

For så vidt angår fuglebeskyttelsesdirektivets mål om beskyttelse af levesteder for fugle vil mange ferske enge i dag tjene som levested for engfugle eller som rasteområder m.v. for trækfugle. Det er en mulighed, at forbuddet kan gavne disse arter, hvis der igangsættes den rette forvaltning, som f.eks. ekstensiv græsning, men der er også en risiko for, at der med lovforslaget lokalt sker tab af levesteder for særligt beskyttede engfugle, hvis den ekstensive drift opgives eller ændres til f.eks. afpudsning som følge af, at driften bliver urentabel. Derfor er det afgørende, at der afsættes midler til tilskudsordninger, der kan understøtte og give landmændene incitament til at sikre en fortsat forvaltning af arealerne, hvis der skal ske en understøttelse af Danmarks direktivmæssige forpligtelser.

Bemærkninger til de enkelte bestemmelser

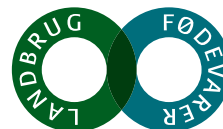
Til § 1:

Til nr. 2:

Landbrug & Fødevarer er ikke enige i, at der som udgangspunkt gælder et forbud for gødskning, sprøjtning og omlægning af alle andre naturtyper end enge og strandenge, da der er flere eksempler på, at arealer registreret som overdrev lovligt gødes.

Landbrug & Fødevarer mener endvidere, at der er tale om en opstramning af gældende praksis, når det fremgår, at afgræsning er omfattet af forbuddet mod tilstandsændringer i lovens § 3. Af Miljøstyrelsens "Vejledning om Naturbeskyttelseslovens § 3-beskyttede naturtyper" afsnit 3.6.26 fremgår blandt andet:

De lysåbne naturtyper er en speciel og meget vigtig del af den danske natur. Betegnelsen dækker over en række forskellige naturtyper: klit, hede, overdrev, strandeng, fersk eng og mose med hver deres specielle dyre- og planteliv. Balancen mellem de naturmæssige vilkår og den kulturbetingede påvirkning er vidt forskellig og spænder fra stort set ingen påvirkning af klitter og klitheder til et behov for vedvarende ekstensiv drift af bl.a. enge og overdrev.

Hvis den jordbrugsmæssige udnyttelse i form af græsning eller høslæt ophører på kulturopåvirkede naturarealer som strandeng, fersk eng, overdrev samt visse hede- og mosearealer, vil de over varierende tidsrum skifte karakter. Den lysåbne vegetation vil gradvis forsvinde i takt med, at arealerne går over i tagrør, høje urter eller gror til med vedplanter. En sådan udvikling vil på sigt indebære, at en række af de beskyttede naturtyper forsvinder, så den biologiske diversitet formindskes, og landskabets karakter ændres.

Plejeforanstaltninger, der klart tjener til at opretholde områdets hidtidige tilstand, vil kunne ske uden dispensation.

På denne baggrund bør formuleringen i lovbemærkningerne nuanceres, så den ikke giver anledning til efterfølgende overfortolkning.

Det fremgår endvidere af bemærkningerne, at der i forbindelse med behandlingen af konkrete sager om dispensation fra det planlagte forbud vil skulle ske en habitatscreening og/eller habitatvurdering af det enkelte projekt. Dertil må bemærkes, at hvis en sådan screening/vurdering af en dispensation til forsættelse af hidtidig lovlig drift resulterer i, at dispensationen ikke kan gives, på grund af at det ikke kan udelukkes, at aktiviteten vil skade lokalitetens integritet, så burde de ansvarlige myndigheder have skredet ind over for den pågældende aktivitet på et tidligere tidspunkt efter bestemmelserne i Naturbeskyttelsesloven § 19 d. Dette ville betyde, at den pågældende lodsejer ville være berettiget til erstatning efter lovens § 19 g.

Netop med § 19 g er det vurderet, at denne type indgreb i ejendomsretten kun kan ske mod erstatning som følge af beskyttelsen i grundlovens § 73. Derfor vil et afslag på dispensation med udgangspunkt i en habitatscreening eller -vurdering kunne ses som et forsøg på at omgå grundlovens beskyttelse af ejendomsretten.

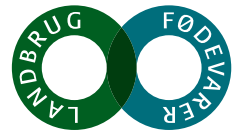
Til nr. 3:

Det fremgår af lovforslaget, at Miljøministerens afgørelse om dispensation/afslag på dispensation efter § 4, stk. 2 ikke kan påklages administrativt. Ministerens afgørelse om ekspropriation af råderetten efter § 59 a kan for så vidt angår erstatningsspørgsmålet påklages til Taksationskommissionen, jf. § 59 a, stk. 2. Derimod er der ikke administrativ klageadgang vedr. ministerens afgørelse om ikke at ekspropriere eller om at ekspropriere råderetten.

At den administrative klageadgang er henholdsvis afskåret og begrænset, anser Landbrug & Fødevarer som et retssikkerhedsmæssigt problem, der også her rammer de svageste, idet domstolsprøvelse kan være en bekostelig affære. På andre af miljørettens områder er der administrativ klageadgang ved både afgørelser om dispensation og ekspropriation, hvorfor tilsvarende bestemmelser bør medtages her (se f.eks. vedr. ekspropriation miljøbeskyttelsesloven § 91, jf. § 58 og naturbeskyttelsesloven § 60, jf. bl.a. §§ 43 og 44. Se vedr. dispensation miljøbeskyttelsesloven § 91).

Til nr. 4:

Landbrug & Fødevarer finder det positivt og helt nødvendigt, at der åbnes op for, at kommunalbestyrelsen kan dispensere fra forbuddet mod brug af sprøjtemidler af hensyn til bekæmpelse af invasive arter m.v.

Afsluttende bemærkninger

Som det fremgår af ovenstående bemærkninger, finder Landbrug & Fødevarer, at der er en række vægtige grunde til, at det forslåede forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af arealer beskyttet efter Naturbeskyttelseslovens § 3 ikke bør gennemføres som skitseret i det udsendte lovforslag.

Hvis der ønskes en intensiveret beskyttelse af § 3-arealerne bør der i stedet udarbejdes en model, hvor den ønskede forvaltning og tilstand på arealerne opnås gennem positive incitamenter rettet mod lodsejerne. Ved at sikre at lodsejere kompenseres for et evt. økonomisk tab, sikres et langt bedre medspil, som vil kunne give en markant højere grad af efterfølgende engagement i naturforvaltningen af både de omfattede og andre arealer.

Som det er fremhævet flere gange i dette høringssvar, er det en stor svaghed ved forslaget, at der ikke er sikret nogen fremtidig forvaltning af de arealer, der omfattes af forbuddet. Dette vil betyde, at der ikke opnås den ønskede effekt af forbuddet og derved ikke de ønskede effekter for naturen. Det bør derfor, hvis forbuddet gennemføres som planlagt, sikres, at der tilvejebringes midler til den nødvendige forvaltning i form af blandt andet afgræsning.

En anden model kunne være at undtage en række af de mest kulturpåvirkede arealer fra enten det planlagte forbud eller fra § 3-beskyttelsen generelt. Da disse arealer vil være dem, der har det største økonomiske tab, men som samtidig vil have de færreste naturværdier og det mindste potentiale for at udvikle værdifulde levesteder for sjældne og sårbare arter, vil dette være en både økonomisk og forvaltningsmæssigt fornuftig målretning af det foreliggende lovforslag.

Med venlig hilsen

Karen Post
Chefkonsulent

Vand og Natur

D +45 33 39 46 52
M + 45 22 99 84 83
E kpo@if.dk

Miljø- og fødevareministeriet
Natur og klimatilpasning

29. januar 2020

**Høringssvar til Høring om udkast til ændring af lov om naturbeskyttelse
(Forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af § 3- beskyttede arealer), J.nr. 2019 - 22489**

Økologisk Landsforening har noteret, at forbuddet med sprøjtning og gødskning af §3 arealer nu udvides til at omfatte alle § 3 arealer uanset hidtidig anvendelse og praksis på arealet.

Økologisk Landsforening er enig i, at der er behov for at styrke naturgrundlaget i Danmark. Værdien for landmanden af de pågældende jorde falder imidlertid som følge af forbuddet. Økologisk Landsforening lægger derfor vægt på, at der tilvejebringes en mulighed for, at alle landmænd kan få kompensation for værdiforringelsen. Kompensationen kan for eksempel tilvejebringes i form af CAP betaling til at afgræsse arealer i overensstemmelse med arealernes naturmæssige bæreevne eller ved en CAP betaling til høst af grøntmasse til biogasanlæg.

Medvenlig hilsen

Sybille Kyed

Daniella Humm Møller

Fra: Dansk Arbejdsgiverforening <DA@da.dk>
Sendt: 2. januar 2020 10:58
Til: Daniella Humm Møller
Emne: SV: Offentlig høring vedrørende udkast til ændring af lov om naturbeskyttelse (forbud mod sprøjtning, gødsning og omlægning af § 3-beskyttede arealer)

Kære Daniella Humm Møller

Under henvisning til det til DA fremsendte høringsbrev af 20. december 2019 vedrørende ovennævnte skal vi oplyse, at sagen falder uden for DA's virkefelt, og at vi under henvisning hertil ikke ønsker at afgive bemærkninger.

Med venlig hilsen

Hjørdis de Stricker
Chefsekretær

Fra: Daniella Humm Møller <dahmo@mfvm.dk>
Sendt: 20. december 2019 14:37
Til: Daniella Humm Møller <dahmo@mfvm.dk>
Emne: Offentlig høring vedrørende udkast til ændring af lov om naturbeskyttelse (forbud mod sprøjtning, gødsning og omlægning af § 3-beskyttede arealer)

Til høringsparterne på vedhæftede liste

Hermed udsendes Miljø- og Fødevareministeriets udkast til ændring af lov om naturbeskyttelse (forbud mod sprøjtning, gødsning og omlægning af § 3-beskyttede arealer) i offentlig høring. Der henvises til det vedhæftede høringsbrev.

Eventuelle bemærkninger bedes sendt til Miljø- og Fødevareministeriet (mfvm@mfvm.dk) med angivelse af journalnummer 2019 - 22489 senest **fredag den 31. januar kl. 12.00**.

Venlig hilsen

Daniella Humm Møller
Fuldmægtig | Natur og klimatilpasning
+45 21 44 51 08 | dahmo@mfvm.dk

Miljø- og Fødevareministeriet
Departementet | Holmens Kanal 42 | 1216 København K | Tlf. +45 38 14 21 42 | mfvm@mfvm.dk | www.mfvm.dk
[Facebook](#) | [Twitter](#) | [Instagram](#) | [LinkedIn](#)

Miljøministeriet

31. januar 2020

Fremsendes pr. mail

Journalnummer 2019- 22489

Jeg henvender mig på vegne af Agri Nord.

Miljøministeren har fremsat forslaget om, at man fremover ikke må omlægge (eller jordbehandle), ikke må sprøjte og ikke må gøde "§3-beskyttede arealer". Der må ej heller ske såning eller plantning.

Dette forbud rammer kulturengene – som blev omfattet af naturbeskyttelsesloven i 1992, men hvor hidtidig drift kunne fortsætte.

De ligger hovedsagelig i Nordjylland. Nordjyllands Amt registrerede 19.000 ha kulturenge ved vejledende registrering. Det er 22% af alle naturbeskyttede arealer i Nordjylland!

Forslaget betyder, at der iblandt kulturengene er arealer, som ud fra den gældende lov må sprøjtes og/eller gødes, og hvor hidtidig omlægningshyppighed må fortsætte.

I lovforslaget beskrives hensigten med forbuddet således:

"Naturen i Danmark er under pres, og der er brug for flere og bedre levesteder for vilde dyr, planter og svampe for at bremse naturens generelle tilbagegang. For nogle arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 skyldes det bl.a., at man hidtil lovligt har kunnet fortsætte en arealdrift med sprøjtning, gødskning og/eller omlægning, hvis arealerne blev drevet sådan, før de blev omfattet af §3-beskyttelsen. En arealdrift med sprøjtning, gødskning og/eller omlægning påvirker imidlertid naturkvaliteten af arealerne og reducerer arealernes biodiversitet. Det foreslås derfor, at der indføres et generelt forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af § 3 beskyttede arealer. Formålet med lovforslaget er således at give naturen bedre vilkår på den del af de beskyttede naturarealer, hvor der i dag lovligt kan sprøjtes, gødes og/eller omlægges. Med forbuddet skabes der bedre levesteder og livsbetingelser for vilde dyr, planter og svampe på disse arealer, hvilket vil styrke biodiversiteten på arealerne."

Indledningsvis noterer lovgiver, at dels naturen i Danmark er under pres, dels at der er brug for flere levesteder for vilde dyr, planter og svampe.

Det er to generelle udsagn, som gælder for hele Danmarks dyrkede areal. Her er brug for forbedringer.

PARTNER I
DLBR

Agri Nord, Aalborg
Hobrovej 437
9200 Aalborg SV

 info@agrinord.dk

 Følg os på Facebook

Agri Nord, Aars
Markedsvej 6
9600 Aars

 9635 1111

 Besøg os på Twitter

Agri Nord, Hobro
Horsøvej 11
9500 Hobro

 www.agrinord.dk

 Besøg os på LinkedIn

 Følg os på Instagram

Med næste sætning bryder logikken op: Presset på naturen og manglen på levesteder har intet at gøre med, at hidtidig drift er blevet fortsat på kulturengene. Der hersker netop et forbud mod intensivering af driften på disse arealer, så en følge af lovgivningen er netop, at her er levesteder ikke gået yderligere tabt, og her er presset på naturen ikke blevet større.

Formålet med forbuddet er at give naturen bedre vilkår. Det vil givetvis være en følge af forbuddet; men man må konstatere, at den følge vil være konsekvensen på alle arealer, der ikke hidtil har været omfattet af sådan et forbud. Naturen ville også få det bedre, hvis landbrugsjorden som sådan ikke længere blev jordbehandlet, sprøjtet eller gødet.

Det er derfor et paradoks, at i det øvrige landbrugsland (og i det øvrige land) presses naturen hårdere; men nu vil man foretage et indgreb mod kulturengene, hvor presset er som det altid har været.

Eneste forklaring er, at realpolitisk er dette den billigste måde at opnå forbedringer. Det er ikke her problemerne findes eller er voksende; men indgreb mod den dyrkede mark koster væsentligt mere for både landmanden og staten, og et sådant indgreb vil også blive mødt med voldsommere modstand.

Analysen af indgrebet ender altså her, hvor indgrebet er indebærer forbedringer for naturen; men der findes ikke nogen anden begrundelse for afgrænsningen af forbuddet end at man vil holde sig til nogle arealer, der ikke drives så intensivt, og som derfor er de nemmeste at undvære.

Det rammer typisk ikke så hårdt, og det er (derfor) billigt!

Efter denne uvenlige analyse må man så vende sig mod spørgsmålet om erstatning til landmænd, som mister dyrkningsmuligheder, og til øvrige jordejere, som mister værdi af deres ejendom.

I lovforslagets bemærkninger står, at ministeren vurderer, at det drejer sig om en generel, erstatningsfri regulering, der er begrundet i væsentlige, naturbeskyttelsesmæssige interesser.

Der er flere momenter, der skal inddrages, når det skal vurderes, om lovgivningen udgør en generel regulering af ejendomsretten, eller om der er tale om ekspropriation. Generel regulering er uden erstatning, medens ekspropriation er imod fuld erstatning.

Et af momenterne er begrundelsen for indgrebet. Hvis vægtige samfundsinteresser begrundet indgrebet, vil det trække i retning af erstatningsfri, generel regulering.

Omvendt – hvis der ikke findes særlig grund til at den ene interesse skal reguleres frem for den anden – får indgrebet et element af tilfældighed, som trækker i retning af erstatningsdækning.

Der henvises til væsentlige naturbeskyttelsesmæssige interesser. Dette kan i høj grad diskuteres, idet naturindholdet i kulturengene på forhånd er begrænset, idet det er driftsarealer. Man laver ny restriktioner på arealer, som ikke på forhånd har særlig naturbeskyttelsesinteresse.

Spørgsmålet er så, om arealerne med tiden kan blive et yderligere plus for naturen og biodiversiteten. Det eneste, der er sikkert, er at det kan vare meget lang tid, inden man er på det

Agri Nord, Aalborg
Hobrovej 437
9200 Aalborg SV
Tlf. 9634 5100

Agri Nord, Aars
Markedsvej 6
9600 Aars
Tlf. 9998 9700

Agri Nord, Hobro
Horsøvej 11
9500 Hobro
Tlf. 9657 6800

PARTNER I
DLBR

agrinord.dk

info@agrinord.dk

[Facebook.com/agrinord](https://www.facebook.com/agrinord)

Find os på LinkedIn

sted. Til gengæld skaber man et plejebenhov ved at fjerne gødning og sprøjtning samt pløjning fra arealerne, idet landbrugsproduktionen trækker sig tilbage fra arealet.

Man skal notere sig, at støtten til naturpleje i dag er koncentreret om arealerne med høj naturværdi, og den er især koncentreret i Natura2000 områderne. Kulturengene har typisk ikke nogen særlig naturværdi, og de ligger overalt i Danmark – dermed hovedsagelig uden for Natura2000 områderne.

Det nævnes i lovforslaget, at græsning må fortsætte; men uden gødskning mv. vil græsningen blive særdeles ekstensiv og antagelig ophøre på de fleste arealer. Naturplejebenhovet vil vokse eksplosivt.

Et andet moment er indgrebets intensitet. Det er min vurdering, at indgrebet bør betragtes som intensivt, eftersom arealer, der kan have haft en jordbrugsmæssig udnyttelse (og dermed en højere handelsværdi), mister jordbrugsmæssig udnyttelse helt eller i høj grad, så handelsværdien går ned, og landbrugsdriften opleves som reduceret.

I lovforslaget står, at det hovedsagelig er ekstensiv græsning, der foregår på disse arealer; men argumentet tager ikke hensyn til, at arealerne i de fleste kvægbesætninger indgår i udbringningsarealet og dermed er med til at skabe sammenhæng mellem besætningsstørrelsen og udbringningsarealet.

I lovforslaget overvejes, at hvor ændringen er særligt indgribende, kan der tillægges ekspropriationserstatning; men man må spørge, om det er rimeligt, at det ikke skal erstattes, hvis 1 ha kultureng nu mister f.eks. 40.000 kroner i handelsværdi?

Der er ikke tvivl om, at dette er noget af det mindst indgribende, man kunne gøre over for dyrkningsarealet; men eftersom disse arealer på forhånd har en dyrkningsværdi og mister den ved indgrebet, bør der udmåles erstatning for tabet, også selvom det angår mindre arealer. Erstatning bør altså ikke være undtagelsesvis, men hovedreglen bør være, at der udbetales erstatning.

De økonomiske konsekvenser af forbuddet er beregnet i punkt 5. Beregningen bør holdes op imod den beregning SEGES i 2014 lavede, hvor arealernes tab i handelsværdi blev inddraget i beregningen. Da nåede man frem til et tab på omkring 1,8 mia. kroner for landbruget.

Det er reelt, at der er et værditab på jorden, når den ikke længere må dyrkes, men dette ignoreres i beregningerne bag lovforslaget.

En uvildig vurdering vil nå frem til, at dette ikke er noget tigerspring for naturen nu, idet der vil være en lang overgang fra kultur til natur.

Landskabeligt risikerer vi at miste en masse. Der er ikke naturpleje nok til alle disse arealer. Det er helt hovedløst.

Derfor anbefaler Agri Nord at forslaget opgives på grund af de utallige mangler ved det.

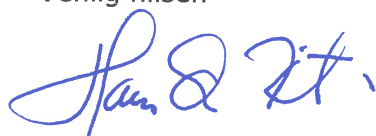
Agri Nord, Aalborg
Hobrovej 437
9200 Aalborg SV
Tlf. 9634 5100

Agri Nord, Aars
Markedsvej 6
9600 Aars
Tlf. 9998 9700

Agri Nord, Hobro
Horsøvej 11
9500 Hobro
Tlf. 9657 6800

PARTNER I
DLBR

Venlig hilsen

**Hans Ole Kristensen,
Kons., cand.jur.**

Direkte +45 96351195
E-mail hok@agrinord.dk

Agri Nord, Aalborg
Hobrovej 437
9200 Aalborg SV
Tlf. 9634 5100

Agri Nord, Aars
Markedsvej 6
9600 Aars
Tlf. 9998 9700

Agri Nord, Hobro
Horsøvej 11
9500 Hobro
Tlf. 9657 6800

PARTNER I
DLBR

Til: Miljøministeren (miljoeministeren@mfvm.dk)
Fra: Benny Thiesen (bornholm@fuglesangen.dk)
Titel: Forslag
Sendt: 20-12-2019 08:34:05

Hej Lea.

Fantastisk god ide med indførelse af forbud mod sprøjtning på naturarealer.

Må jeg ikke foreslå at forbuddet også kommer til at omfatte arealer hvor åer er rørlagt.
Jeg tænker bl.a. på vores Kæmpeå hvor rørene samtidig virker som dræn. Her bliver der kørt oven på rørene og sprøjtet / gødet. Rørene ligger kun lige under plov dybde. Det påvirker især åen nedstrøms rørlægningen.
Alternativt at få arealer over rørlagte åer kategoriseret som §3 eller beskyttet på anden måde.

Tak for det gode arbejde – det er dejligt med de nye tiltag.

Med venlig hilsen

Benny Thiesen

Fredericia, den 31. januar 2020

Vedr. høring om udkast til ændring af lov om naturbeskyttelse (Forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af § 3-beskyttede arealer)

Tak for muligheden for at komme med bemærkninger til lovforslaget, jeres j.nr. 2019-22489.

Konklusion

Lovforslaget er ekspropriation, men der lægges ikke op til erstatning. Lovforslaget er fuldstændig uacceptabelt, strider mod formålet med naturbeskyttelseslovens § 3, er ekspropriativt og ulovligt, og bør derfor trækkes tilbage.

Herudover skal lovforslaget pligtigt SMV-vurderes. Denne vurdering synes ikke at være gennemført, hvorfor lovforslaget allerede på forhånd er i strid med EU-retten og derfor ikke er gyldigt.

Hvis ministeren på trods af førnævnte ikke trækker lovforslaget, så bør der indføres en tidligere ikrafttræden for dispensationsansøgninger, så der kan ansøges om dispensationer allerede fra lovforslagets træder i kraft.

Opsummering

§ 3 er naturbeskyttelse i den forstand, at man forbyder mennesket at foretage tilstandsændringer på arealet. Beskyttelsen havde oprindeligt fokus på den fysiske tilstandsændring, så som dræning, pløjning, m.v. § 3 er i sig selv en begrænsning, men den nuværende § 3-beskyttelse udtrykker selv med begrænsningen en væsentlig beskyttelse af landbrugsdriften, idet landmanden med den nuværende ordning, lovligt kan opretholde den hidtidige drift på § 3-arealet. Dette er en helt afgørende forudsætning for, at § 3-beskyttelsen ikke allerede på forhånd kan siges at være ekspropriativ.

Når den nuværende drift kan fortsættes, så må det formodes, at synspunktet er, at § 3 (i sin nuværende form) ikke krænker lodsejers (aktuelle) råden. Som en logisk følge kan § 3-beskyttelsen altså siges at udgøre en begrænsning i frit at råde over arealet fremover. Den nuværende ordning er kendetegnet ved, at landmanden ikke tvinges til at ændre sin nuværende driftsform, og synspunktet i givet fald er, at ordningen generelt, ikke er i strid med ejendomsrettens ukrænkelighed, jf. grundlovens § 73. Allerede med den nuværende regulering kan det ikke udelukkes, at enkelte landmænd er så hårdt ramt, at der er tale om ekspropriation. Det skal for god ordens skyld bemærkes, at vi anser den nuværende § 3-beskyttelse for at være ekspropriation, men vi skal ikke diskutere dette yderligere i dette høringssvar.

Den nuværende ordning er et forbud mod en ny fremadrettet råden. Den foreslåede ordning er helt anderledes, fordi kernen er, at den forbyder den nuværende råden. Forslaget er efter vores opfattelse med sikkerhed ekspropriation.

Lovforslaget omfatter forbud mod gødskning, sprøjtning og jordbearbejdning på 37.000 ha, hvor der i dag i gennemsnit udbringes cirka 157 kg N pr. ha. Til sammenligning omfattede randzonenloven efter justeringen af den daværende lov, cirka 25.000 ha.

Gødningsreduktionen er cirka 5.800 tons N (en norm, der med forslaget mistes). Hvis det lægges til grund, at landekvoten er cirka 390.000 tons N, så udgør lovforslaget en gødningsreduktion på cirka 1,5 %. Der er ikke kun tale om en gødningsreduktion, men om store arealer, der fremover ikke længere må dyrkes. Hovedsageligt kulturengene, men også andre landbrugs- og naturtyper, så som strandenge og formentlig også andre § 3-naturtyper, der drives med landbrug.

Der er ikke kun tale om en gødningsreduktion. Forslaget indebærer, at landmanden med fuldstændig sikkerhed fratages muligheden for at opretholde den hidtidige tilstand som er selve kernen i § 3-beskyttelsen. Forslaget minder i modsætning til den nuværende ordning mest af alt om en fuldstændig fredning, snarere end der er tale om nye perifere begrænsninger i en aktuell råden.

Selv en fredning ville formentlig være mindre indgribende end det foreliggende forslag, fordi der i fredningskendelser tages stilling til, hvilken drift man rent faktisk ønsker på arealet. I denne vurdering indgår en konkret vurdering, og indgrebet sker samtidig mod fuld erstatning, og meget ofte kan der fortsættes en veldefineret landbrugsdrift på arealet, fordi det i det konkrete tilfælde er ønskværdigt.

Forslaget må bygge på et synspunkt om, at bare man gør indgrebet så stort, generelt og diffust, så er man indenfor rammerne af den såkaldte generelle erstatningsfrie regulering. Dette er, jf. ovenstående betragtninger særligt om den nuværende og den fremadrettede drift, en juridiske vildfarelse.

Den hidtidige drift for et § 3-areal kan bestå af rigtig mange ting. Der pløjes, dyr afgræsses, der tages slæt. Der sprøjtes med års mellemrum, fx hvis man vil fjerne urter, der er skadelige for dyrene. Der pågår mange forskellige ting både generelt, men også på det enkelte areal, og aktiviteterne skifter år for år. Sådan har det altid været og de landbrugsmæssige aktiviteter har det til fælles, at landmanden udøver en hidtidig drift – og denne drift er lovlig!

Den førnævnte hidtidige drift er selve årsagen til, at der er vokset en særlig naturtype frem, der i dag er beskyttet. Det er typisk kulturengene, der er stærke og solide landbrugsjorde i omdrift, hvor der afgræsses, tages slæt og pløjes. Forslaget indebærer reelt, at landmanden må opgive landbrugsdrift på rigtig mange kulturenge, men som tidligere anført også andre naturtyper. Landmanden vil ikke kunne tage slæt, fordi uden gødning, så er der ikke noget tage slæt af. På mange af de næringsrige jorde, vil arealet vokse til i tidsler og urter, så de ikke kan afgræsses, og når der ikke må pløjes eller sprøjtes, så vil problemet kun blive værre – indtil driften helt må ophøre på arealet.

Der er i dag en hårfin balance, der i dag indebærer, at landmanden kan forsvare at holde § 3-arealerne i omdrift. Denne mulighed fjernes nu endeligt. Med det nuværende lovforslag er konsekvensen, at lodsejeren må indse, at arealerne enten med det samme eller på sigt ikke er rentable at drive, hvorfor de må opgives. Herefter vil rigtig mange arealer springe i skov og krat, og formentlig også vokse sig ud af § 3.

Den oprindelige § 3-ordning indebar, at hvis der skulle laves ændringer på § 3, så krævede dette dispensation (fx naturforbedringer), og indgreb skete mod fuld erstatning. Med forslaget vil der formentlig ske det stik modsatte. Man vil opnå dårligere natur – og intet vil ske mod erstatning. Det er hverken i en naturmæssig eller landbrugsmæssig interesse.

Forslaget opstiller en dispensationsordning, som signalerer, at forslaget af ministeriet som udgangspunkt vurderes ikke at være ekspropriativt. Det er et blålys, fordi når den hidtidige drift må ophøre, så er forslaget

selvfølgelig ekspropriativt. Betingelsen for at få meddelt dispensation er, at indgrebet er ekspropriativt. Så meget kan der altså siges om ministeriets ønske om at fremme naturen. Naturen skal kun fremmes, så længe det ikke koster staten penge – det har modsat ingen betydning for ministeriet, at danske landmænd lider økonomiske tab.

Grundloven skal bl.a. beskytte borgerne mod ulovlig og tåbelig lovgivning. Dette forslag opfylder desværre begge betingelser. For det første skal landmanden igennem en dispensationsansøgning, hvilket enhver landmand selvfølgelig bør ansøge for ethvert areal, der er omfattet af § 3, hvor der i dag gødes, sprøjtes eller jordbearbejdes. En dispensationsproces er omkostningstung for både stat og i særdeleshed landmanden. Dernæst er det forventningen, at rigtig mange ikke vil få dispensation, fordi det hvis det var tilfældet, så taler det jo netop for, at ordningen generelt set er så usikker og upræcis, at forslaget er ekspropriativt, og ordningen derfor lider samme skæbne som fx randzonenloven, dvs. i sidste ende blev ophævet, fordi randzonenloven var ekspropriativ.

Når vi så allerede nu kan forudsige, at rigtig mange landmand vil få afslag på sin dispensation, så tvinges landmanden til at rejse sag ved domstolene. Det er altid en mulighed, men det er en art omvendt bevisbyrde, hvor landmanden (borgeren) til sidst udmattes. Ind imellem en afgørelse og en retssag, er der måske også den mulighed, at afgørelsen kan påklages til Nævnet, hvilket også tager tid.

I den lange periode lider landmanden reelt under, at han ikke kan gødske sine marker og drive det landbrug han altid har gjort på det pågældende § 3-areal. Forslaget kan vise sig at blive enorm dyrt for staten, når landmanden i sidste ende får medhold.

Lovforslaget lægger op til, at forbuddet træder i kraft den 1. juli 2022, så lodsejerne får mulighed for at indrette driften. I det omfang, at lovforslaget imod vores forhåbninger vedtages, så må vi anmode om, at dispensationsbestemmelsen træder i kraft med det samme, så lodsejeren har mulighed for at søge dispensation, inden forbuddet træder i kraft. Vurderingen af, om et indgreb er ekspropriativt skal selvfølgelig foretages inden indgrebet finder sted, i modsat fald viser lovgiver en manglende respekt og anerkendelse af den grundlovssikrede ejendomsret.

Det skal understreges, at lovforslaget er underkastet SMV-vurdering. Denne vurdering synes ikke at være gennemført. Der skal i den forbindelse henvises til C-290/15 og C-379/15, men også en tidligere EU-dom C-41/11, se uddybende afsnit vedrørende dette.

Afslutningsvis skal det bemærkes, at det selvfølgelig står ministeriet frit for at have et bestemt natursyn – synspunkter er gratis, men synspunkter, der overføres til retligt bindende regler, der medfører økonomiske tab for danske landmænd, er ikke gratis – det er ekspropriation og skal derfor ledsages af erstatning.

Baggrunden for naturbeskyttelseslovens § 3 i 1992

Naturbeskyttelsesloven trådte i kraft i 1992. Som en del af loven blev der indført forbud mod tilstandsændringer for bestemte naturtyper, jf. lovens § 3. Indgreb i borgernes nuværende lovlige råden bør altid give overvejelser om, hvorvidt indgrebet er i strid med ejendomsrettens ukrænkelighed, herunder om der er tale om ekspropriation. Efter vores opfattelse er den nuværende ordning ekspropriation og udpegning af arealer som værende omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, er derfor ekspropriation.

Udgangspunktet for § 3 var en beskyttelse mod fysisk tilstandsændring. Dvs. beskyttelsen i særdeleshed var en beskyttelse mod pløjning, dræning, m.v. Denne beskyttelse er siden blevet udvidet (uden der dog er sket lovændringer i naturbeskyttelsesloven, hvilket i sig selv er et retssikkerhedsproblem), til også at omfatte ammoniak fra husdyrbrug og andre mere diffuse påvirkninger.

Ekspropriation blev også overvejet i forbindelse med, at § 3 trådte i kraft. Synspunktet var, at så længe lodsejeren kunne opretholde sin nuværende drift (hidtidig drift) på arealet, så var der som udgangspunkt ikke tale om ekspropriation. Dette synspunkt er vi i øvrigt ikke enige i, men med det foreslåede, så ændres dette udgangspunkt markant til det værre, idet der lægges op til massive ændringer i ordningen.

Den oprindelige ordning fastfrøs landmandens muligheder for at foretage ændringer på arealet, men landmanden var ikke tvunget til at ændre driftsform. I 1992 kunne lodsejeren altså fortsætte sin drift uændret. De nuværende regler indebærer dermed ikke en ændring i landmandens nuværende drift. Det er naturligvis en afgørende begrundelse for at kunne anføre, at § 3 ikke i sig selv er ekspropriation.

Det skal samtidig anføres, at rigtig mange af de naturtyper, der er omfattet af § 3, har sit særlige karakteristika netop på grund af den særlige måde lodsejeren har drevet arealet på, igennem generationer, årtier og århundreder. Engene er eksempelvis skabt af det græssende kvæg eller gentagne slæt, i perioder er engene blevet omlagt og i perioder er de gået tilbage til græsning, afhængig af omstændighederne.

Den foreslåede ordning

Med den foreslåede § 4, så lægges der op til at forbyde sprøjtning, gødkning, omlægning og jordbearbejdning på § 3-arealer. De nævnte elementer forbyder selve kernen i landbrug og forbyder de aktiviteter, der netop har medført, at arealet er vokset sig ind i beskyttelsen. Den foreslåede ordning synes derfor at stride mod selve formålet med § 3.

Der er cirka 444.000 ha § 3-beskyttede naturtyper¹. Den foreslåede ordning er dog kun interessant for de arealer, hvor man sprøjter eller gøder. Man italesætter lovforslaget som noget, der angår alle § 3-arealer, men faktum er, at lovforslaget er et strengt fokuseret forbud mod at opretholde særligt kulturengene som vi kender dem i dag. Ifølge lovforslaget angår dette cirka 37.000 ha. Kulturenge er typisk enge, der omlægges med en frekvens på maksimalt 7-10 år, eller gødes og sprøjtes i et eller andet omfang. Dette gøres for at opretholde græsværdien på arealet.

Den foreslåede ordning gør det imidlertid umuligt at opretholde den hidtidige tilstand, der netop er beskyttelsesinteressen i § 3. Man skal huske på, at de jorde, der i dag f.eks. er under plov (kulturengene), ganske ofte får betydelige mængder gødning. Ifølge lovforslaget er der tale om 37.000 ha, der modtager op imod 5.800 tons N. Dette svarer til, at hver hektar modtager op til cirka 157 kg N/ha. (5.800 tons divideret med 37.000 hektar).

De områder, som lovforslaget reelt er genstand for, er med andre ord næringsrige, veldrevne jorde, der er en vigtig og integreret del af den landbrugsbedrift som lodsejeren har. De omfattede kulturenge er typisk kendetegnet ved, at der i perioder er afgræsning, andre perioder tages der slæt, indimellem sker der pløjning. Der tildeles gødning, når der tages slæt, og dyrene efterlader også en jord i god næringsbalance.

¹ <https://mst.dk/natur-vand/natur/national-naturbeskyttelse/3-beskyttede-naturtyper/arealopgoerelse/>

Igen skal det understreges, at kulturengene er jorde med god bonitet og god næringsstofbalance set fra et landbrugsmæssigt synspunkt. Der foretages også sprøjtning, nogle gange med års mellemrum. Årsagen kan være mange, men der kan være urter, der er direkte skadelige for de græssende dyr, eller ukrudtspreset kan blive så massivt, at man enten må pløje eller sprøjte med godkendte og lovlige sprøjtemidler.

Disse aktiviteter er i dag lovlige, men den foreslåede ordning indebærer, at lodsejeren i tilfælde af giftige urter for dyrene, ukrudtspres eller noget helt tredje, ikke kan gøre noget ved problemet og derfor alene må se passivt til, at arealet må opgives i en landbrugsmæssig sammenhæng.

Den foreslåede ordning er for kulturengene væsentligt mere indgribende end den oprindelige § 3-ordning fra 1992. § 3-ordningen for kulturengene går fra at være et indgreb i det fremtidige til at være et indgreb i det nutidige. Særligt dette moment indebærer efter vores opfattelse, at den foreslåede ordning er ekspropriativ. Hvis ordningen indføres, vil rigtig mange kulturenge lide et betydeligt værditab. Det kan ikke understreges nok, at bare fordi et engareal er vandløbsnært og for det utrænede landbrugsøje kunne ligne noget, der burde opgives i omdrift og udvikle sig til natur, så er mange af disse arealer af betydelig værdi for lodsejeren, fordi det ofte er arealer, der har høj driftssikkerhed, god bonitet og god næringsværdi.

Når alle rettigheder til at råde over sit areal bliver frataget, hvis arealet bliver omfattet af beskyttelsen, kan man desuden ikke fortænke lodsejeren i at sørge for, at der ikke inddrages mere af hans areal som § 3. Når det tidligere var lovligt at opretholde den hidtidige drift, var det for nogle ikke så vigtigt, om arealet blev omfattet af § 3, da de netop ikke skulle ændre driften. Lovforslaget får derfor den ulempe, tidsmæssigt og økonomisk, at lodsejeren tvinges til at sørge for at sprøjte og pløje ethvert tegn på, at et halvkulturelt areal bare har snerten af en risiko for at vokse sig ind i § 3 beskyttelsen. Konsekvenserne af, at et halvkulturelt areal vokser sig ind i § 3 beskyttelsen er gået fra at være en irriterende begrænsning til at blive en væsentlig og helt unødvendig økonomisk byrde.

Uddybning af den praktiske konsekvens for kulturengene

Med det nuværende forslag, er det overvejende sandsynligt, at der indenfor få år ikke længere vil være kulturenge. Der skelnes i vejledningen til naturbeskyttelsesloven mellem kulturenge og naturenge. Kulturenge er enge som regelmæssigt er blevet omlagt navnlig for at sikre bedre græsningsmuligheder, men ikke er blevet drevet i så intensiv en grad, at arealet ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Hvis kulturenge ikke bliver drevet, vil kulturengen med tiden blive til natureng og derved vil begrebet "kulturing" med tiden forsvinde. Der er imidlertid stor forskel på naturenge og kulturenge, udover det juridiske faktum, at lodsejeren ikke må pløje på naturengen, hvilket han ofte gerne må på kulturengen indenfor et bestemt tidsinterval. Naturengen er ofte næringsfattig, meget vandløbsnær, lille driftssikkerhed, m.v. Kulturengen er derimod et reelt landbrugsareal, der er velgødet, drevet i årtier måske århundreder, og udgør en integreret del af den landbrugsmæssige drift.

Lovforslaget vil medføre, at afgræsning og slæt på disse arealer vil blive mindre og mindre attraktivt for lodsejeren, da græsningsværdien vil forringes, når arealet hverken må omlægges, gødes eller sprøjtes. Lodsejeren vil på sigt blive tvunget til at opgive arealerne. De næringsrige kulturenge vil herefter alene være forbundet med udgifter. I den næringsrige jord vil der forholdsvis hurtigt kunne vokse træer og buske frem. Konsekvensen er, at man mange steder vil se, at arealerne efter en kort årrække vil vokse sig ud af § 3, ikke vil være støtteberettigede (landbrugsstøtte) – og udover glæden ved at have sammenhængende jorde (arrondering), så er arealet alene forbundet med udgifter.

Oprindeligt beskyttede Naturbeskyttelsesloven den tilstand et areal havde i 1992. Skulle der laves om på den natur, kunne staten gå ind og lave naturforbedrende initiativer på arealet, efter en dispensation fra § 3 (da også naturforbedrende tiltag er i strid med forbuddet mod tilstandsændring), og mod fuld erstatning som følge til lodsejer. Med nærværende lovforslag ændres tilstanden på de mange kulturrenge til en anden naturtype og denne gang uden erstatning til lodsejer. Det er både i strid med det oprindelige formål med naturbeskyttelseslovens § 3, men også et væsentligt indgreb i ejendomsretten og i den råderet, som lodsejeren har over sine arealer, hvilket er en beskyttet rettighed i overensstemmelse med grundlovens § 73.

Forbud mod omlægning, gødning og sprøjtning

Lovudkastet har til hensigt at forbyde omlægning, brug af gødning og anvendelse af sprøjtemidler på § 3-arealer.

Lovudkastet er formuleret, så det lyder som om, at lovudkastet medfører bagatelagtige ændringer for landbruget. Faktum er, at jordbearbejdning, gødning og anvendelse af sprøjtemidler er de væsentlige kendetegn for drift af landbrugsjord. Lovudkastet vil medføre, at de omfattede arealer ikke længere kan drives i en landbrugsmæssig sammenhæng.

Den eneste mulighed er, at markerne afgræsses. Denne mulighed er bare ikke nødvendigvis en mulighed for rigtig mange landbrug. Selv i de tilfælde, hvor det kunne være en reel mulighed, så er det sandsynligvis forbundet med omkostninger at etablere og drive. Det mest sandsynlige scenarie er derfor, at mange landmænd helt opgiver meget store arealer og lader dem vokse til og springe i skov, fordi de ikke har råd til at drive dem.

Realiteten er altså, at lovudkastet bringer de omfattede arealer fra en status som landbrugsareal til en status som naturareal. Dette sker mod lodsejerens vilje og lovforslaget er ikke ledsaget af en erstatningsordning. Lovforslaget er ekspropriation og burde derfor slet ikke finde sted. Når det så åbenbart skal finde sted, så skal det naturligvis udløse fuld erstatning til lodsejeren. Selv hvis arealerne fremover drives, så bør lodsejeren få erstatning for de tiltag, der skal til for fx at afgræsse arealerne.

Lovudkastet er klokkeklar ekspropriation i sit hele, men det kan ikke udelukkes, at der er nogle landbrug, hvor indgrebet af konkrete årsager, ikke udgør et så intensivt indgreb, at der i det konkrete tilfælde ikke er tale om ekspropriation. Udgangspunktet er altså helt modsat end det, der lægges op til i lovforslaget. Desuden er det postulerende, at indgreb af denne type almindeligvis er generel erstatningsfri regulering. Det fremføres i alt for mange tilfælde uden der opstilles en målestok for, hvornår der er tale om ekspropriation. Bevisbyrden vendes om selv i meget indgribende tilfælde som dette er. Dette er processuelt problem da grundloven jo netop er borgernes værn mod ulovlig og tåbelig lovgivning.

Driftstab

Konsekvensen af lovudkastet er driftstab, omkostninger til øget vedligeholdelse, tab af betalingsrettigheder, tab af EU-støtte og slutteligt det største tab, nemlig jordværditabet, samt påregnelige og direkte følger så som forringet pant og kreditværdighed.

Det kan desuden undre, at der slet ikke er overvejet en eller anden form for erstatning for indgrebet i ejendomsretten. Tidligere har lovgiver forsøgt at lave en erstatningsordning, for at undgå at indgrebet vurderes så intensivt, at en domstol vil betragte indgrebet som ekspropriation. Som eksempel kan nævnes

randzoneloven, hvor erstatningen udgjorde enten den lave sats på 1.200 kr./ha/år, som dækkede arealer med f.eks. permanente græsarealer eller den høje sats på 2.100 kr./ha/år, som dækkede andre arealer.

Vi opfordrer på den baggrund til, at der som minimum indføres en erstatningsordning, som det tidligere er set, når staten indfører regler, der er ekspropriative.

Dispensation til bekæmpelse af invasive arter

Det vil i rigtig mange tilfælde være nødvendigt at bruge pesticider til at bekæmpe invasive arter. Problemet er, at mange landmænd med altovervejende sandsynlighed vil komme i den situation, at de observerer problemer med kæmpebjørneklo eller flyvehavre, men ikke kan gøre noget ved problemet, fordi de først skal ansøge om dispensation og efterfølgende skal der træffes afgørelse. Det er afgørende at reagere på invasive arter, når de opdages. De venter ikke med at brede sig til kommunen er færdig med at behandle dispensationsansøgningen eller for den sags skyld igennem en habitatkonsekvensvurdering.

Hvis lodsejeren ikke begrænser eller fjerner flyvehavre eller bjørneklo, eller måske med års mellemrum har sprøjtet på § 3-arealer, fordi han altid har haft denne drift, så skal lodsejeren finde alternative (og dyrere) måder at bekæmpe uønskede forhold. Dette er fordyrende og lodsejeren bør derfor også få erstatning for dette. Hvis det altså overhovedet er muligt at finde alternativer.

Særligt vedr. gødning

I forhold til gødskningen indebærer lovforslaget, at lodsejeren må imødesee en gødningsreduktion på mange arealer (her tænkes særligt på kulturenge, græs og permanent græs). Hvis man tidligere måtte gødske og dette ikke længere må gennemføres, så medfører gødningsreduktionen, at produktionen ikke længere kan opretholdes. Dette har betydning for antallet af dyr på bedriften eller tab af indtægt, hvis arealet bruges til slæt.

Pointen er, at der er et direkte tab forbundet med reglerne, der kan opgøres på markniveau. Uanset, hvor lille et areal er og hvor små tab man påføres, så skal lodsejeren modtage erstatning for indgrebet da det ellers vil være i strid med grundlovens § 73.

Lovforslaget anfører, at forslaget omhandler 37.000 ha og der bruges op til 5.800 tons gødning. Det vurderes samtidigt, at de mistede kvælstofkvoter samlet kan opgøres til 9 millioner kroner årligt. Det svarer til, at værdien på 1 kg gødning, når det bruges på kulturenge, giver lodsejeren en positiv nettogevinst på cirka kr. 1,55 pr. kg gødning (9 mio. kroner divideret med 5.800 tons N). Når lovforslaget samtidigt anfører, at der er en gennemsnitlig N-norm på cirka 157 kg N/ha, så svarer det til, at lodsejeren ifølge forslaget får en positiv økonomisk gevinst på cirka 244 kroner pr hektar, hvor han udbringer gødning. (1,55 kr. pr kg gødning, ganget med 157 kg N/ha).

244 kroner pr. hektar. Dette tal skal sammenlignes med, at man ikke gøder. Lovforslaget lægger med andre ord til grund, at der for kulturengene er en fuldstændig marginal gevinst ved at gødske. Det skal i den forbindelse anføres, at man i beregningen ikke kan lægge til grund, at der skal ses bort fra jordpuljen, idet denne jo forudsættes at skulle opretholdes uændret.

244 kroner pr. hektar er en fuldstændig uhørt og useriøs opgørelse af forskellen mellem, at en kultureng gødes kontra den ikke gødes. Hvis man ikke gødsker jorden – også på de dyrkningssikre næringsstofholdige kulturenge, så vil udbyttet være langt lavere i sammenligning med, hvis arealet gødskes.

Hvis man tager udgangspunkt i driftstabet på 19 mio. kroner som anført i lovforslaget, så er tallet 515 kroner pr. hektar. Selv hvis de to tal lægges sammen (19+9 mio. kroner), så er tallet cirka 759 kroner pr. hektar. Alle tallene er sat uforholdsmæssigt lavt. Desuden er jordværditabet ikke opgjort, hvilket bør gøres.

Gødningen er en forudsætning for at drive arealet og tabet af gødning vil med sikkerhed medføre, at der er massive tab på markdriften. Hvis der ikke gødes, så vil den bedste forretning være at opgive arealet, fordi omkostningerne langt vil overstige indtægten. Det skal igen understreges, at vi snakker kulturenge, der er stærke og solide landbrugsjorde i omdrift. Desuden er der steder i landet, fx tæt på byerne, hvor slæt-arealerne er noget af det mest indbringende overhovedet, hvor gødningsværdien er betydelig højere end gennemsnittet.

De økonomiske konsekvenser for landbruget synes at være et overdrevent skønsmaleri og det bør genberegnes langt mere indgående og detaljeret. Dette er en afgørende præmis for overhovedet at kunne argumentere for, at lovforslaget ikke er ekspropriation.

Ministeriet er blevet smagsdommer

Ministeriet gør sig med lovforslaget til smagsdommer. Naturbeskyttelseslovens § 3 er en dansk national regel, og man forsøger nu at lave en ordning, hvor man tvangsmæssigt fører et bestemt natursyn ud over landskabet, uden at indgrebet er ledsaget af erstatning til trods for, at der for hver en bedrift vil være negative konsekvenser. Ministeriet har så vidt ses, ikke lavet konkrete beregninger eller vurderinger, der godtgør, at lovforslaget vil medføre forbedringer for bestemte arter.

Det står selvfølgelig ministeriet frit for at have et bestemt natursyn – synspunkter er gratis, men synspunkter, der overføres til retligt bindende regler, der medfører økonomiske tab for danske landmænd, er ikke gratis – det er ekspropriation og skal derfor ledsages af erstatning.

SMV-vurdering

Det er vores opfattelse, at lovforslaget er underlagt SMV-vurdering (strategisk miljøvurdering), hvilket kan udledes af særligt de to EU-domme C-290/15 af 27. oktober 2016 hhv. C-379/15 fra 28. juli 2016, der angår fortolkningen af SMV-direktivet.

Med en række tidligere domme, særligt C-41/11, har det været kendt, at manglende SMV-vurdering for en plan indebærer, at planen er ugyldig. Det nye med de to EU-domme er imidlertid, at det ikke kun er planen, der er ugyldig, men også alle afgørelser, der træffes på grundlag af planen, der er ugyldige. Den hidtidige opfattelse har været, at det kun er planer i traditionel forstand, der skal SMV-vurderes. De to nyere domme fastslår imidlertid, at også generelle regler, dvs. bekendtgørelser og love skal SMV-vurderes, når der er tale om en sektorspecifik regulering af arealanvendelsen, og denne også har betydning for projekter omfattet af VVM-direktivet. Det slås ligeledes fast, at SMV ikke kun omfatter geografisk afgrænsede områder, men gælder for alle zoner i bred forstand.

Manglende eller utilstrækkelig SMV medfører, at planen er ugyldig og er uden retsvirkning. Vurderingen af, hvorvidt SMV er opfyldt kan ikke begrænses til åbenbare overtrædelser.

Allerede fordi vi (med dette høringssvar) har gjort ministeriet opmærksom på den manglende strategiske miljøvurdering (SMV), må det udelukkes, at ministeriet efterfølgende kan udarbejde en SMV-vurdering, og fortsat gøre brug af de undtagelser EU-dommene angiver. Dette vil med sikkerhed kræve præjudiciel

forelæggelse i den konkrete sag. Det er en betingelse, at den strategiske miljøvurdering gennemføres seneste samtidig med høringen af lovforslaget.

Jeg skal i den forbindelse gøre opmærksom på, at ministeriet tidligere, bl.a. har SMV-vurderet husdyrgødningsbekendtgørelsen², der havde høringsfrist den 15. november 2018. Det fremgår bl.a. af miljørapporten³, at:

"[...] Miljøvurderingen gennemføres efter reglerne i lov om miljøvurdering af planer og programmer og konkrete projekter (VVM)3, (herefter: miljøvurderingsloven). Det følger af miljøvurderingslovens § 8, stk. 1, nr. 1, at myndigheden skal gennemføre en miljøvurdering af planer og programmer, bl.a. hvor disse udarbejdes inden for landbrug og fastlægger rammerne for fremtidige anlægstilladelser til anlæg til intensiv husdyravl. En bekendtgørelse kan anses som en plan eller et program efter miljøvurderingslovens regler.[...]" (min fremhævelse).

Det skal for god ordens skyld fremhæves, at det af høringsbrevet fremgår, at:

"[...]Ændringerne i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen omfatter navnlig:

- Særskilte emissionsfaktorer for avlsorner*
- Præcisering af regler om kontinuitetsbrud*
- Ophør af to overgangsbestemmelser[...]"*

Betydningen for arealanvendelsen (og dermed også for, hvorvidt der skal gennemføres SMV) for den førnævnte bekendtgørelse var til at overse. Bekendtgørelsen havde, uden at forsmå vigtigheden af enhver ændring af regler og love, en relativ lille betydning, sammenlignet med det nærværende forslag. Det fremgår så vidt vides ikke direkte af høringen af bekendtgørelsen, men forklaringen på, at bekendtgørelsen blev underlagt SMV skyldes måske, at husdyrgødningsbekendtgørelsen ikke tidligere havde været underlagt SMV?

Naturbeskyttelsesloven, herunder lovens § 3, er på samme vis aldrig blevet SMV-vurderet. Modsat bekendtgørelsen, er det foreliggende lovudkast imidlertid af betydeligt omfang, både økonomisk, gødningsmæssigt, ift. arealanvendelsen og miljøet.

Udkastet har betydning for anlægstilladelser (miljøgodkendelser) til husdyrbrug, idet der udbringes husdyrgødning på § 3-arealerne. Dette har selvsagt betydning for, hvorvidt et husdyrbrug kan opretholde sin lovlige produktion. Slutteligt, så er en del af arealerne, ud over at være omfattet af § 3 også er udpeget som habitatområder. Desuden skal det jo understreges, at ministeriet jo selv er af den opfattelse, at § 3 er en del af opfyldelsen af fuglebeskyttelsesdirektivet – et misforstået synspunkt, men i denne sammenhæng set fra ministeriets synspunkt, også har betydning for de EU-retlige forviklingen ift. at gennemføre SMV, se EU-dom C-411/17.

Det er klart, at i det omfang, at ministeriet postulerer (uden nærmere redegørelse eller dokumentation), at lovforslaget er godt for miljøet, og derfor kan undlade SMV, så strider dette jo netop mod de førnævnte EU-domme. Det skal samtidig bemærkes, at det ikke er et krav, at der skal ske en miljøforbedring, at der

² Link: <https://hoeringsportalen.dk/Hearing/Details/62334>

³ Link: <https://prodstoragehoeringspo.blob.core.windows.net/b13f4abc-56e8-4569-a209-efc808101674/milj%C3%B8rapport%20oktober%202018.pdf>

udløses miljøvurdering. Blot det forhold, at der er en påvirkning, udløser kravet om vurdering (fx efter VVM-direktivet og habitatdirektiv). En mindre ændring i en fredningskendelse udløste krav om SMV for et beskyttet bjergområde i Grækenland (C-290/15 / C-379/15).

Konklusionen er, at ministeriet umuligt kan forsvare, at et forbud mod gødskning, sprøjtning og jordbearbejdning på 37.000 ha, ikke udgør et indgreb, der pligtigt skal SMV-vurderes.

Spørgsmål, anmodninger, m.v.

Ministeriet anmodes venligst om at tage stilling til nedenstående:

- Ministeriet anmodes om detaljeret at dokumentere opgørelserne med de 37.000 ha, der i dag har en gødningsnorm.
- Ministeriet anmodes om at redegøre for, om lovforslaget kan have konflikter med langvarige støtteordninger, f.eks. MVJ.
- Ministeriet vurderer, at 29.000 ha kan få et tab på 650 kroner pr. hektar, men vurderer samtidig, at mange af arealerne er så ekstensivt drevet, at indgrebet ikke vil medføre et udbyttetab. Hvad beror denne vurdering og beregning på?
- Hvor meget ekstra tid, vurderer ministeriet, at der skal bruges på bekæmpelse af flyvehavre og bjørneklo, når man som udgangspunkt ikke må anvende sprøjtemidler?
- Ministeriets bedes uddybe, hvordan dispensationsordningen for sprøjtemidler i praksis skal foregå, herunder fastlægge tidsforbruget for myndigheder og landmænd
- Ministeriet bedes uddybe, hvornår der kan meddeles dispensation for invasive arter, herunder bjørneklo, hybenrose og flyvehavre, m.v.?
- Det forekommer desuden uklart om det fortsat vil være lovligt at anvende sprøjtemidler i 2 meter bræmmen langs vandløb, der typisk er arealer, hvor der vokser invasive arter?
- Det fremgår af lovforslagets alm. del, afsnit 2.3, at: *"[...]Forbuddet har efter Miljø- og Fødevareministeriets samlede vurdering karakter af generel, erstatningsfri regulering, der er begrundet i væsentlige, naturbeskyttelsesmæssige interesser[...]".*
 - o Der er tilsyneladende blevet udarbejdet en vurdering af, hvorvidt forslaget er generel erstatningsfri regulering. Ministeriet anmodes om at fremlægge den vurdering, hvordan den end ser ud, der er foretaget inden lovforslaget er blevet udarbejdet.
- Det fremgår af lovforslaget, alm. del, afsnit 2.3, at: *"[...]Der er herved bl.a. lagt vægt på, at forbuddet omhandler ekstensivt drevne naturarealer, og at forbuddet ikke vil hindre en fortsættelse af anden lovlig anvendelse af arealerne til bl.a. afgræsning.[...]"* (min fremhævelse).
 - o Idet, der står: "bl.a." vil ministeriet venligst redegøre udtømmende for, hvilke landbrugsmæssige driftsformer ministeriet tænker på, der i dag er en nuværende driftsform på arealet og som efter forslaget er indført, kan fortsætte?
- Har ministeriet overvejet, at det forhold, at man ikke kan have et skifte mellem afgræsning, slæt (med gødningstildeling), pløjning, vil medføre, at arealerne opgives, hvilket vil indebære, at der i realiteten bliver færre arealer, der fremover afgræsses, fordi afgræsning alene er en underskudsforretning.
- Det fremgår af forslaget, Alm. del, afsnit 3, at: *"[...]Et forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af § 3-beskyttede arealer vil samlet set forbedre forholdene for vilde dyre- og plantearter, der er tilknyttet de beskyttede områder, og dermed forbedre naturen på arealerne[...]"*

- Lovforslaget synes ikke af at være ledsaget af nogen miljømæssig vurdering. Ministeriet bedes venligst fremlægge den vurdering, der tilsyneladende peger på, at forslaget er miljøforbedrende.

Dispensation

Lovforslaget lægger op til, såfremt det vurderes, at forbuddet i det enkelte tilfælde udgør et ekspropriativt indgreb, vil miljøministeren med forslaget få adgang til at ekspropriere råderetten over den pågældende ejendom. Desuden har ministeren i et sådant tilfælde også mulighed for at dispensere fra forbuddet mod gødskning, sprøjtning og jordbearbejdning. Sagt på en anden måde, er dispensationsmuligheden kun indført for at undgå at lovforslaget kommer til at koste staten penge. Det er selvfølgelig useriøst, at der lægges op til dispensation i de tilfælde, hvor indgrebet overstiger den usynlige målestok (som ingen kender) for, hvornår indgreb er ekspropriation, når hele ordningen generelt utvivlsomt er ekspropriativ.

Ikrafttræden og overgangsbestemmelser

Lovforslaget lægger op til, at forbuddet træder i kraft den 1. juli 2022, så lodsejerne får mulighed for at indrette driften.

Vi må dog anmode om at dispensationsbestemmelsen træder i kraft med det samme, så lodsejeren har mulighed for at søge dispensation inden forbuddet træder i kraft. Vurderingen af, om et indgreb er ekspropriativt skal selvfølgelig foretages inden indgrebet finder sted ellers må det konstateres, at lovgiver ingen respekt har tilbage for den grundlovssikrede ejendomsret.

Med venlig hilsen

Nikolaj Schulz

Chefjurist

Bæredygtigt Landbrug

mobil. +45 60 14 12 30

E-mail: nsc@baeredygtigtlandbrug.dk

Web: www.baeredygtigtlandbrug.dk

Høringssvar udkast til ændring af lov om naturbeskyttelses §3.

Dette er et høringssvar fra en borger der ejer og ressourceudnytter §3 arealerne efter den nuværende lovgivning.

Jeg går ud fra at også almindelige borger kan komme med bemærkninger via E-boks ser vi disse på høringsportalen.

Det er min opfattelse, at den nuværende lovgivning til fulde sikre bevarelsen af de ferske enge og strandengene og forslaget §4 bliver en byrde der lægges på de få ud fra de manges ønsker, der ikke har noget i klemme. Hverken økonomisk eller ved tvang tvinges til at ændre adfærd.

Landbrugsstøtten og fødevareproduktionen.

De arealer på ejendommene, hvor driftsherren har ansøgt om landbrugsstøtte til afgrødetype: vedvarende græs sikres de ferske enge og strandenge mod tilgroning. I afgrødetype ligger der et plejekrav om at holde plante vegetationen nede og at planterne skal kunne anvendes i fødevareproduktionen.

Ansøges der af driftsherren kun om grundudbetalingen (søjle1) og ikke i (søjle 2) har jeg som ejer af arealet, svært ved at forstå, at almenvellets interesse i at kunne begrænse min ejer rettigheder til fri råde- og dispositionsret, når anvendelse af den faste landbrugsejendom i øvrigt sker i overensstemmelse med formåls bestemmelserne i landbrugsloven.

Der stilles høje krav om sporbarhed i den animalske produktion. Det gælder også for fodermidlerne der anvendes. Derfor vil et generelt sprøjteforbud på disse arealer bevirke at de nuværende offentligt reguleret plejekrav for afgrødetype: Vedvarende græs ikke kan opfyldes kommer der flere og flere frøformeret planter der ikke indgår i dyrenes foderplaner og som er skadelige for dyrene at indtage både fersk og som tørret som f.eks. eng- brandbæger.

Eng-brandbæger indeholder pyrrolizidinalkaloider, som miljøstyrelsen oplyser er sundhedsskadeligt for græssende dyr. Men ud fra et natursyn, så er den en vigtig foderplante for mange insekter. Ejere af dyr, der afgræsser eller får eng hø er ansvarligt for dyrevelfærd og skal efter bestemmelser om hold af dyr minimere risikoen for at dyrene bliver syge.

Den hidtidige administrationspraksis på veterinærområdet er af ejer af dyr kendes skyldige i straffesager for grov uagtsomhed, bliver dyrene syge og dør som følge af foderindtag.

Arealer, hvor der ikke er ansøgt om landbrugsstøtte af driftsherren:

De §3 arealer der er kortlagt i de vejledende digitale kort som strandenge eller ferske enge og hvor offentligheden ikke kan stille tilsvarende plejekrav, bliver arealerne holdt af ejeren for egne midler og nytteværdi. Plejeindsatsen har hidtil ikke være underlagt offentligt regulering med dato fastsatte plejeindsatser og intervaller. Her er det ejeren der har uindskrænket råde- og dispositionsret til arealudnyttelsen. Staten har ikke tinglyst forkøbsret på disse produktionsjorde.

Fredninger og øvrige beskyttelse af natur.

Arealer der indgår i øvrige arts- og habitats beskyttelse kan ikke umiddelbart ligestilles med §3 arealerne og det kort materiale der ligger til grund for den oprindelige areal udpegningsgrundlag.

Det har aldrig været formålet med §3 udpegninger, at den skulle medføre rådigheds indskrænkninger for ejer og bruger af arealerne. Sådan som det kendes fra fredningssagerne.

Forud en konkret fredningsafgørelse, kortlægning og arter eller naturtyper der ønskes bevaret, har der været partshøring hos lodsejerne og andre parter med en særlig retslig interesse i sagen. Afgørelsen om fredningen har kunnet indbringes for domstolen fik ejer af landbrugsejendomme pålagt rådigheds indskrænkninger i den nuværende landbrug pligtige arealanvendelse.

Eventuelle kompensationer til ejer af arealanvendelse har ejer kunne få prøvet ved civilretten og EU-retten.

Statens forpligtigelse ved internationale konventioner og EU-retsbindende mål:

Der er på ejendommene flere lag af udpegninger på de samme arealer. §3 er kun en af mange. Det er derfor vigtigt for den regulerede myndighed, der har den borgernære administration og tilsyn og kontrol, er bekendt udpegningsgrundlagene for de enkelte kort lag i statens vejledning it-system.

I tidligere høringssvar til såvel vandplaner, kommuneplaner og Natura 2000 planer mm. er der givet høringssvar der berører den offentlige administrations praksis på vore arealer, hvor vi som ejer har ret til en uændret indkomsts skabende arealanvendelse. (Er noteret som landbrugsejendomme med landbrugspligt).

Det er vores opfattelse, at staten ikke kan regulere sig ud af §3 arealernes nuværende landbrugspligt hvor enkelte borger har sikret ret til uindskrænket råde- og dispositionsret af deres fastejendom med produktionsjorde uden der tilsvarende sker tilsvarende varige byrdebortfald eller offentligt opkøb på almenvellets vegne.

Vandløbsloven og miljøbeskyttelsesloven:

Her findes der regler om ekspropriation ved ændringer i den nuværende tilstand. Her inddrages de berørte lodsejerne af vandløbsmyndigheden på et meget tidligt stadie ved projekter og planer der skal forbedre vandkvaliteten.

Projekter der alene sikrer eller forbedrer lodsejerne afvandingsmæssige interesser i at den nuværende arealanvendelse kan fortsætte uændret må bæres af de enkelte lodsejere. Kan der ikke opnås et frivilligt forlig blandt flere lodsejere kan vandløbsmyndigheden inddrages og de lodsejere der opnår en økonomisk gevinst kan pålægges et tvangsbidrag. (Ekspropriation).

Dette udkast berører mine privat retslige ejendomsret til fri råden over arealer, hvor der er en §3 udpegnings. Det har karakter af delekspropriation. De nuværende ukonkrete generelle §3 udpegninger på min ejendom vil sammen med §4 (forbud mod bestemte aktivitet) udgøre en potentiel værdiforringelse af den samlede ejendom uden kompensation.

Tvangskøb:

Det er min opfattelse, at staten ikke ved tvang (Ekspropriation) kan opkøbe private jorde, har staten ikke på forhånd tinglyst en forkøbsret. En sådan generel tinglysning var der tidligere på de såkaldte fri-jorde. Den blev ophævet samme med ændringer (ophævelse af bopælspligt og etablering af bygningsløse ejendomme) i lov om landbrugsejendomme.

Udfordringsretten:

Der er vores opfattelse, at før der kan foretages et tvangsindgreb (bøde eller straf) i rådighedsretten på konkrete kortlagte § 3 arealer, har ejeren ret til at udfordre påstanden om at en gennemført korrekt jordbrugsmæssig aktivitet har skadet den naturtyperne: fersk eng og strandeng.

Planloven:

Det er vores opfattelse, at en udpegning på ejendommenes ubebygget produktionsjorde med §3 arealer i sig selv ikke kan ændre i ejernes nuværende uidskrænket rådighedsrettigheder på de ubebyggede arealer.

Der ligger i planlovens formålsbestemmelser, at almenvellet skal sikre borgernes rettigheder gennem planlægning. Vil almenvellet mere af naturtyperne fersk eng og strandeng kan der ikke tages udlæg i enkelte borgers råden over deres uden kompensation.

I den borgernære kommuneplan er der i forvejen udpeget arealer, hvor de områder med potentielle natur findes på ejendommene. Enhver yderligere offentligt regulering (§4) i disse områder betragtes som en delekspropriation med en varig værdiforringelse af ejendommene.

Almenvellet kan ikke lægge den byrde at skabe flere områder på enkelte borger. (§4).

Klima og de våde enge.

Klimaforandringer er en udfordring for de naturlige våde enge. Tidligere var de kun så vandmættet i vinter og forårmånederne at færdsel af husdyr og maskiner var et problem. På ejendommen har man aldrig brugt at opstemme vandløb, for at de næringsstoffer der var i vandløbet kunne opsamles på engene, uden for brugs sæson.

Ejendommens enge og vandløb kan ikke længere lagre de vandmængder vi har i dag i disse naturlige vådområder. Som følge deraf ses der skader på omdriftsarealerne.

Etablering af nye vådområder på de konkrete lokationer er uønsket fra statens side efter det nuværende kortmateriale der findes til den lovgivning vedrørende vådområder.

Tinglysningsloven.

Et permanent reguleret indgreb i ejeres ret til at pløje eller sprøjte er i strid med bestemmelserne i tingloven. Rådighedsretten kan ejer afstå i kortere perioder, dog max. 30 år.

Almenvellet kan heller gøre hævde på den nuværende arealanvendelse og forbyde os at fortage landbrugsmæssige lovlige dispositioner på ejendommene.

Almenvellet.

De processer der sættes i gang ud fra almenvellets interesser, er det vigtig at holde for øje at i et retssamfund som det danske at lovindgreb i enkelte borgernes grundlovssikret rettigheder ikke krænkes.

Formålet med dette høringssvar er at minde den lovgivende magt om at i et retssamfund anklager man ikke enkelte borger og minoritetsgrupper (ejer af landbrugsejendomme) ud fra vurderinger. Men at det sker ud fra fakta.

Nogen må have bagtalt den minoritetsgruppe jeg tilhører.

Doris Kraack

Miljø- og Fødevareministeriet
Departementet
Natur og Klimatilpasning
mfvm@mfvm.dk

**DANMARKS
JÆGERFORBUND**

Danmarks Jægerforbund
Molsvej 34
8410 Rønde

Tlf. + 45 88 88 75 00

post@jaegerne.dk

CRV-nr. 15 79 61 46

31. januar 2020

Vedr.: Høring om udkast til ændring af Lov om naturbeskyttelse (Forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af § 3 beskyttede arealer) J.nr. 2019 - 22489

Miljø- og Fødevareministeriet har den 20. december 2019 udsendt udkast til nærværende lov i offentlig høring, og i denne forbindelse ønsker Danmarks Jægerforbund at give følgende bemærkninger:

Danmarks Jægerforbund bakker op om forslaget om forbud mod gødskning, sprøjtning og omlægning af §3 arealer.

Danmarks Jægerforbund mener, at forslaget vil forbedre levesteder og biodiversitet i det åbne land.

For at bevare lysåbne arealer i videst muligt omfang opfordrer Danmarks Jægerforbund til, at der fastholdes et incitament til at lade § 3 beskyttede arealer afgræsse.

Spørgsmål vedrørende høringssvaret eller ved behov for uddybende kommentarer bedes rettet til Vildt- og naturkonsulent Jakob Bergmann Nielsen, Afdelingen for Rådgivning og Uddannelse. Telefon: 81 88 24 46. Mail: jbn@jaegerne.dk

Venlig hilsen
Danmarks Jægerforbund

Claus Lind Christensen
Formand

Direkte tlf. + 45 27 80 28 55
E-mail clc@jaegerne.dk

Miljø- og Fødevareministeriet
Departementet
Natur og Klimatilpasning
mfvm@mfvm.dk

DANSK
SKOVFORENING
Amalievej 20
1875 Frederiksberg C
Danmark

Telefon 3324 4266
info@skovforeningen.dk
www.skovforeningen.dk

31. januar 2020

Høringssvar: Udkast til ændring af lov om naturbeskyttelse (Forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af § 3-beskyttede arealer) - Journalnummer 2019 -22489

Dansk Skovforening takker for muligheden for at komme med bemærkninger til forslaget om at forbyde sprøjtning, gødskning og omlægning af § 3-beskyttede, med frist for bemærkninger 31. januar.

Som lodsejerrepræsentanter finder vi det kritisabelt, at det fremsatte forslag lægger op til en erstatningsfri regulering for de mange lodsejere, der vil blive berørt af forslaget. Den måde at regulere på vil virke negativt på lodsejernes lyst og motivation til frivilligt at skabe og udvikle natur på deres ejendomme.

Det er dog positivt og helt essentielt, at forslaget indeholder en mulighed for dispensation fra forbuddet mod brug af sprøjtemidler af hensyn til bekæmpelse af invasive arter og i øvrigt hvis forbuddet vurderes i det enkelte tilfælde at udgøre et ekspropriativt indgreb.

Retssikkerhed

Retssikkerhedsmæssigt finder vi det betænkeligt at gennemføre en erstatningsfri regulering på et så usikkert grundlag, som den vejledende registrering af arealerne er. Registreringerne hviler enten alene på luftfototolkning eller også på en konkret feltbesigtigelse af arealet, men som loven er formuleret, er det altid den aktuelle tilstand, der er afgørende for om et konkret areal er beskyttet.

En lodsejer kan anmode kommunen om en afgørelse af om et konkret areal er beskyttet. En afgørelse bygger på et konkret skøn baseret på en ikke-udtømmende liste over karakteristika, fastlagt alene ved vejledningstekst. Der er således ikke fastlagt entydige kriterier for, hvornår et areal er beskyttet i form af f.eks. krav om tilstedeværelse af konkrete plantearter og deres udbredelse på arealet, ligesom der heller ikke er fastlagt specifikke krav til hvilken registreringsmetode, der skal anvendes. At der ikke er fastsat konkrete krav/minimumskrav til

grundlaget for skønnet, f.eks. ved krav til registreringsmetode samtidige med at klageadgangen over afgørelser er besværlig, giver anledning til bekymring for lodsejeres retssikkerhed. Det fremsendte forslag indeholder i nr. 3 (§59 a) en mulighed for at miljøministeren kan ekspropriere råderet over en ejendom til gennemførelse af forbuddet mod sprøjtning, gødskning eller omlægning beskrevet i nr. 2 (§4). Det fremgår yderligere at Miljøministerens afgørelse om dispensation / afslag på dispensation efter § 4, stk. 2 ikke kan påklages administrativt.

Ministerens afgørelse om ekspropriation af råderetten efter § 59 a kan for så vidt angår erstatningsspørgsmålet påklages til Taksationskommissionen, jf. § 59 a, stk. 2. Derimod er der ikke administrativ klageadgang vedr. ministerens afgørelse om ikke at ekspropriere eller om at ekspropriere råderetten.

Dansk Skovforening anser begrænsningen i og afskæringen af den administrative klageadgang for et retssikkerhedsmæssigt problem, idet domstolsprøvelse kan være en bekostelig affære, og vil ramme skævt. På andre af miljørettens områder er der administrativ klageadgang ved både afgørelser om dispensation og ekspropriation, hvorfor tilsvarende bestemmelser bør medtages i her. (Se f.eks. vedr. ekspropriation miljøbeskyttelsesloven § 91, jf. § 58 og naturbeskyttelsesloven § 60, jf. bl.a. §§ 43 og 44. Se vedr. dispensation miljøbeskyttelsesloven § 91).

Administrative konsekvenser for kommunerne

Det nævnes i afsnit 4 side 4 at forslaget samlet set ikke vil medføre væsentlige økonomiske, administrative eller implementeringsmæssige konsekvenser for kommunerne. Der fremgår dog ikke af vurderingen, at der potentielt vil være flere lodsejere med kortlagte § 3-arealer, som i dag gødskes, sprøjtes eller omlægges, der vil bede om en egentlig afgørelse af om arealet har en status der betyder, at det er omfattet af beskyttelsen.

Hvad er det for en natur der forbedres med forslaget?

Det fremhæves, at formålet med indførelsen af forbuddet er at give naturen bedre vilkår på den del af de beskyttede naturarealer, der i dag må sprøjtes, gødes eller omlægges. Samtidig fremgår det ikke tydeligt af forslaget, hvilke konsekvenser det forventes at have, og præcis hvilken natur det er som forbedres med forslaget.

Det nævnes i afsnit 7, side 6 at genopretning af artsrige naturområder svarende til naturenge, der ikke har været gødet, sprøjtet eller omlagt tager tid, men at det trods den langsommelige proces forventes, at der allerede efter 4-10 år vil være en målbar forbedring af naturtilstanden og biodiversiteten. Det er meget uklart hvilken naturtilstand, der her henvises til, og hvilke målbare forbedringer der forventes på hvilke naturtyper. På den måde kommer forslaget til at fremstå som en ikke målrettet naturindsats.

Her er det værd at tage et historisk tilbageblik. Ændringen i muligheden for sprøjtning, gødskning og omlægning er primært relevant i forhold til ferske enge og overdrev, der blev beskyttet i 1992. En beskyttelse der blev indført for at undgå omlægning af arealerne til landbrugsjord.

Særligt for ferske enge er, at de i den nuværende vejledning til naturbeskyttelsesloven er defineret som enge, der skabes ved menneskets påvirkning. Ferske enge kan således være dannet ved

slåning eller græsning af naturlige kærsumfund eller ved fældning af elle-, aske-, birke- eller piledominerede sumpskove med efterfølgende slåning eller græsning. En bevaring af den kultur-naturtype vil være afhængig af en forsat forvaltning.

Når reglen om at den hidtidige driftsform på denne type arealer kan fortsætte, herunder anvendelse af gødning og pesticider, blev indført, var det blandt andet for at sikre, at græsningsmulighederne på de ferske enge – også kaldet "kulturenge" - blev opretholdt.

Forbuddet mod at sprøjte, gøde eller omlægge denne kultur-naturtype kan derfor få betydning for opretholdelse af naturtypen på sigt. Forbuddet vil med stor sandsynlighed medføre, at afgræsningen ikke længere er lønsom, og derefter ophører. Resultatet bliver, at arealerne gror til. For landbrugsjord vil der være en aktiv rydningspligt mindst hvert 5. år. Denne rydningspligt gælder ikke på arealer med fredskovspligt.

Naturtypen ferske enge risikerer at gå væsentligt tilbage i udbredelse, og blive afløst af tilgroede arealer. Det fremgår ikke tydeligt af lovbemærkningerne, men er væsentligt at fremhæve.

Ønskes denne kultur-naturtype bevaret efter indførelse af forbuddet, vil det kræve andre målrettede incitament, for at opretholde græsningen eller sikre rydningen af opvækst på arealerne.

Alternativt kunne være at undtage de stærkt kulturpåvirkede arealer fra det foreslåede forbud eller udtage dem fra § 3-beskyttelsen generelt.

Med venlig hilsen

Tanja Blindbæk Olsen

Høringssvar til forslag om sprøjte-, gødsknings- og omlægningsforbud for § 3 natur

DN Sekretariatet har gennemlæst lovforslag og bemærkninger og er særdeles positive over for forslaget, som effektivt vil styrke beskyttelsen og ensarte administrationen af landets beskyttede natur. Det er velkendt at DN og i virkeligheden også mange af landets kommuner har brugt uforholdsmæssigt megen tid og ressourcer på administration og sagsbehandling om netop de arealer, der med en eller anden hævdevunden uhensigtsmæssig drift har medvirket til at udhule selve kernen i naturbeskyttelsen i Danmark, selv i habitatnatur og inden for fuglebeskyttelsesområder. Lovforslaget tegner billedet af en af de første miljøministre i nyere tid der virkelig vil naturen, hvilket er på høje tid og fortjener stor ros.

I det følgende vil foreningen i hovedpunkter gennemgå lovforslaget og knytte kommentarer til bemærkningerne fra Miljøministeriet.

Generelle betragtninger

Lovforslaget er en omskrivning af det tidligere fremsatte forbud, vedtaget af tidligere S-regering, som hurtigt derefter blev rullet tilbage af den efterfølgende V-regering. Som forslaget er fremlagt, rummer det en tiltrængt styrket beskyttelse af naturtilstanden på § 3-arealerne og en lettelse i form af ensartethed for den kommunale sagsbehandling. Fremover vil det *altid* vil være forbudt at sprøjte, gøde og omlægge beskyttet natur, frem for i dag, hvor sagsbehandlere ofte bruger uforholdsmæssigt mange ressourcer på at sagsbehandle undtagelserne for kulturenge med en eller anden lovlig eller ulovlig skadelig driftsform. Fremover vil dette være slut. Alle § 3 arealer vil blive behandlet ens, til gavn for biodiversitet, CO₂ og klimagunstig vandparkering. At forslaget endelig ser ud til at have politisk flertal er glædeligt, også selv om forslaget i grunden burde være gennemført langt, langt tidligere, hvorved rigtigt mange naturødelæggelser ville have været afbødet. Især efter nedlæggelsen af brakordningen i 2008 har ødelæggelserne være massive i hundredvis af naturområder, som kunne have været undgået helt med dette lovforslag.

Tilføjelser til forslaget anno 2020

Danmarks biodiversitet har det elendigt. Det viser både internationale og nationale opgørelser, senest rødlisten, der dokumenterer fortsat tilbagegang for en i forvejen udmagret biodiversitet i et meget landbrugs- og skovbrugsdomineret landskab. På den baggrund er det meget væsentlig at se reelle politiske udmeldinger – som forslaget her – der kan dokumentere en ændring i positiv retning. Det kan Danmarks Naturfredningsforening kun bifalde og glædes ved, samtidig med at lovforslaget kan opfattes som en politisk pejling på ambitionsniveauet til kommende lovforslag om biodiversitetsstrategi og jord ud omdrift.

Væsentligste tilføjelse

Lovens tilføjelse af et forbud imod *"omlægning eller særskilt jordbehandling, jordforbedring, såning eller plantning"* er en *særlig* positiv tilføjelse. I eksempelvis tilfældet Værnengene (fredet, Natura 2000, fuglebeskyttelsesområde og § 3 enge) har der indtil nu været opdyrket, omlagt, kalket, tromlet, gødsket og sprøjtet, stort set som hvis arealerne var "almindelig" landbrugsjord. Med tilføjelsen i loven vil denne kattelem være effektivt lukket i. Forholdene vil slet og ret være ulovlige fremover med virkning fra 1. juli 2022 – 30 år efter naturbeskyttelseslovens ikrafttræden. Dog så DN gerne, at de ikke nævnte former for ødelæggende jordbehandling (kalkning, tromling og afpudsning) blev fremhævet som *også* ulovlig aktivitet. Kalkning ændrer effektivt på de naturlige jordbundsforhold, tromling modvirker den naturlige tuedannelse i mange enge på vej mod knoldkær, og afpudsning skader i allerhøjeste grad en blomstrende biodiversitet, der reduceres til artsfattige skyggende, almindelige græsarter.

Mulighed for ekspropriation

Det tilføjes, at "Miljøministeren kan ekspropriere råderet over ejendom til gennemførelse af forbuddet, når forbuddet i konkrete tilfælde må anses for at udgøre et ekspropriativt indgreb". Disse afgørelser kan påklages til taksationskommission "for så vidt angår erstatningsspørgsmålet". Som DN Sekretariatet læser dette, giver det lodsejere, der måtte blive særligt hårdt ramt en mulighed for at få en uvildig prøvelse af erstatningens størrelse.

I forhold til en værdisætning af den § 3 beskyttede, men indtil videre mishandlede natur, skal det med, at mange af arealerne er blevet markant vanskeligere at drive landbrugsmæssigt med maskiner al den stund, at hav- og grundvandstand er stigende og humusjorde (hvor der er sammenfald) er sunket markant over tid på grund af vedvarende dræning. Engene langs Ryå i Nordjylland og kulturenge langs Åmose Å på Sjælland er eksempler på arealer med en landbrugsmæssig udløbsdato, der er rykket håndgribeligt nær. Her ser Danmarks Naturfredningsforening lovforslaget som et led i effektiv vandparkering og parkering af potentielle konflikter omkring vandløb, især i sammenhæng med udtagning af lavtliggende landbrugsjord.

Mulighed for dispensation

Til gengæld kan man også af forslaget læse, at "Miljøministeren kan dispensere *fra forbuddet*, når forbuddet i det konkrete tilfælde må anses for at udgøre et ekspropriativt indgreb". Hvis DN skal være helt skarpe her, så kan en siddende Miljøminister altså i udgangspunktet svinge taktstokken hvilken vej det end måtte være. I sidste ende vil begge udfaldsrum være defineret af en konkret vurdering. I lyset af dansk biodiversitets katastrofalt dårlige tilstand kunne Danmarks Naturfredningsforening godt tænke sig denne mulighed fjernet eller administrativt præciseret til kun at omfatte enkelte undtagelsestilfælde, hvis en meget betydelig andel af ejendommen er berørt af forbuddet mod gødskning, sprøjtning og omlægning og der tillige er tale om arealer, som har en ringe naturtilstand vurderet efter naturtilstandsmetoden, og som ikke rummer bestande af arter eller på anden måde er af betydning for biodiversiteten hverken nationalt, regionalt eller lokalt.

I lovforslagets stykke 4 gives der desuden mulighed for, at kommunerne kan dispensere til anvendelse af bekæmpelsesmidler mod invasive, ikke-hjemmehørende arter. Danmarks Naturfredningsforening savner her præciserende lovbemærkninger, der sikrer at anvendelsen af dispensationsmuligheden begrænses til den rette brug. DN så eksempelvis gerne, at artsudvalget

var indkredset til de invasive, ikke-hjemmehørende arter som Miljøstyrelsens sortliste, at forekomsten var kortlagt og andre former for bekæmpelse havde vist sig uanvendelige, og området i øvrigt ligger uden for boringsnære beskyttelsesområder.

I en anden regeringstid, med et andet politisk bagland, er det med tanke på forhistorien for lovforslagets forgænger, tænkeligt at disse dispensationsmuligheder kunne gå hen og blive mere reglen end undtagelsen.

Store berørte naturområder

Det fremhæves eksplicit, at forbuddet også kommer til at omfatte Tøndermarsken, som hidtil har været en "light" udgave af naturbeskyttelse, med særlige smuthuller og særregler for landbruget der. Dette slutter med lovforslaget, hvilket må bifaldes, da det har medført betydelige forringelser af et nationalt vigtigt naturområde, herunder den af Dansk Ornitologisk Forening dokumenterede markante nedgang i ynglende vadefugle. DN Sekretariatet har i øvrigt identificeret Varde Ådal som et parallelt eksempel på disse vidtstrakte, ofte vestlige naturområder, der indtil i dag har fået særlig ringe behandling, som ligeledes vil være forbudt pr. 1. juli 2022.

I samme ombæring fremhæves det i bemærkningerne hvilken administrativ forenkling, det vil blive fremover at kunne forholde sig til alle § 3 naturtyperne på ensartet grundlag. De administrative lettelser kan formentlig godt kvantificeres, og kan med et groft skøn antages at udgøre helt op til 10 millioner kroner¹. Kommunernes Landsforening, KL, har formentlig et endnu bedre kvantificerende bud på den forventelige besparelse, ellers har foreningen ENVINA det sikkert.

Erstatning og dispensation

"Forbuddet har efter Miljø- & Fødevareministeriets samlede vurdering karakter af generel, erstatningsfri regulering, der er begrundet i væsentlige, naturbeskyttelsesmæssige interesser. Forbuddet vil berøre estimeret ca. 9.000 bedrifter, men vil, som anden generel regulering ramme den enkelte ejendom/lodsejer med varierende intensitet".

Ovenstående er helt centralt i lovforslaget, og må forventes at være vurderet godt og grundigt i ministeriet inden høringsfasen. Ovenstående skal dog ses i sammenhæng med følgende balancerende vurdering:

"Det kan imidlertid ikke på forhånd udelukkes, at enkelte lodsejere kan blive ramt så atypisk hårdt af det foreslåede forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af § 3-beskyttede arealer, at forbuddet vil have karakter af ekspropriation. Det vil bero på en konkret vurdering, om forbuddet i det enkelte tilfælde udgør et ekspropriativt indgreb"

Det skal formentlig bemærkes, at der tales om "enkelte lodsejere", mens risikoen for at ramme enkelte landbrug særlig hårdt bør, holdes op imod den alarmerende udvikling dansk biodiversitet har gennemgået de sidste 20 år - på trods af almen naturbeskyttelse og muligheden for at fastholde hidtidig praksis, uanset hvor naturskadelig den praksis end måtte være.

¹ Runde tal: 100 kommuner x 2 sagsbehandlere x 0,1 ÅV x 500.000 kroner

Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.

”Det er estimeret, at ca. 29.000 hektar permanente græsarealer ved et forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning kan have et årligt udbyttetab på ca. 650 kr./ha. De øvrige berørte arealer vurderes i forvejen at være så ekstensivt drevne, at forbuddet ikke vil føre til udbyttetab. På den baggrund er de direkte økonomiske konsekvenser af forbuddet opgjort til ca. 19 mio. kr./år. Herudover vurderes det, at forbuddet kan medføre afledte økonomiske konsekvenser på ca. 12 mio. kr./år som følge af tab af harmoniareal og ca. 9 mio. kr./år som følge af mistede kvælstofkvoter”

DN Sekretariatet opsummerer, hvad bemærkningerne opsummerer, nemlig at det samlede tab vil blive i størrelsesorden 40 mio. kr./år. Beløbet kan sidestilles med de ca. 100 millioner kroner, som landets kommuner anvender om året til direkte naturpleje, hvorunder nogle kommuner endda henfører grødeskæring. DCE angav i en rapport for en del år siden, at engangspleje for al dansk § 3 beskyttet natur med et groft overslag kunne klares for ca. 300 millioner kroner. I lyset af disse tal kan de økonomiske tab endda synes store. Men det er tværtimod skalaen der snyder. Beløbsrammen til aktiv og målrettet naturpleje og naturgenopretning har været udsultet over mange år, og er holdt på et kunstigt lavt og tydeligvis utilstrækkeligt niveau. Hvis man til gengæld sammenligner beløbet 40 mio. kr./år med den eksisterende landbrugsstøtte til dansk landbrugsproduktion, så fremgår det med al ønskelig tydelighed, at beløbet i sandhed er en dråbe i havet.

Miljømæssige konsekvenser

Effekten på biodiversitet beskrives i bemærkningerne, baseret på vurderinger foretaget af Aarhus Universitet. Det er vurderinger, som DN tilslutter sig, idet de positive effekter alt efter den tidligere intensitet og kombination af påvirkninger vil kunne forventes at indfinde sig på mellem 4-10 år (for især vandfugle og engfugle), andre 20-50 år (for især botanikken og mos-floraen) og endda forventeligt også først om op til 100 år fra 2022, hvor fraværet af særligt sårbare svampe og lignende fortsat vil signalere tegn på tidligere gødskningsskader og skader på jordstrukturen efter omlægning.

For eksempelvis Værnengene har forskere estimeret, at der vil gå 30-40 år inden de omlagte jorde vil få en jordstruktur, en vandhåndtering og en flora, der minder om de arealer, der aldrig eller kun en enkelt gang tidligere er blevet omlagt.

Alene på grund af fraværet af ødelæggende landbrugsdrift vurderes det at:

”Forbuddet betyder, at op til 5.800 tons N/år forsvinder fra den samlede gødningskvote, hvilket vil give positive miljøeffekter i forhold til kvælstofudledning til vand- og havmiljøet og tab af klimagasser. Kvælstofreduktionseffekten til kyst vurderes at ville udgøre mellem 80 og 250 tons N/år”

De 5.800 tons N/år er et ganske betydeligt bidrag til den reduktion, som landbruget endnu mangler at levere. Men ikke desto mindre et meget positivt bidrag. For eksempelvis engene i Varde Ådal betyder forbuddet desuden, at pludselige højvandssituationer ikke længere risikere voldsomt at forøge udvaskningen til det sårbare og internationalt vigtige Vadehav. Derudover fremhæves en beskeden reduktion i drivhusgasudledning. Netop drivhusgasserne antager DN Sekretariatet kan være væsentlig undervurderet. Det skyldes, at marker uden maskinfærdsel for at gøde, sprøjte og lignende, mister behovet for effektiv dræning, hvorved de ofte humusrige jorde bliver fugtigere (samtidig med stigende klimapåvirkning) og dermed både fanger mere kvælstof og nedsætter eller helt stopper CO₂ udledningen.

Yderligere en afledt, positiv effekt vurderer DN Sekretariatet vil kunne måles i nedsat okkerudledning til vandmiljøet. Okker udledes især fra drænede humusjorde, og er særlig udpræget i Vestjylland. Okkerfældningsbassiner, der er den gængse metode til at forhindre al for omfattende ødelæggelse af vandmiljøet, bekostes og drives (tømmes) af de vestjyske kommuner. Udgiften hertil er ganske betydelig, og årlig tilbagevendende. Naturstyrelsen vurderede i virkemiddelkataloget fra 1. vandplan i 2014 at udgifterne til et enkelt anlæg i de mindste vandløb (under 2 meter i bredden) ville være 1,2 mio. kroner, og for større vandløb 2,9 mio. kroner pr. anlæg, hvortil kommer årlige driftsomkostninger². En økonomisk redegørelse for den mulige afledte besparelse for især de vestjyske kommuner kunne være en væsentlig tilføjelse til argumentation for nærværende forslag.

På denne baggrund er Danmarks Naturfredningsforening overordentlig tilfredse med lovforslagets ånd og bogstav, som giver anledning til håb i en ellers ganske trist tid for dansk biodiversitet. I det følgende vil vi forsøgsvis ridse et par yderligere forslag op til forbedring og udbygning af forslaget.

Incitammenter til vedvarende naturpleje

Det kan udmærket argumenteres, at den natur, som der nu sættes en stopper for at ødelægge yderligere, hører til i den lavere ende af skalaen for god natur. I det lys kan de anslåede beløb, der eventuelt skal bruges til at kompensere berørte landbrugs synes som spildte, al den stund at forbuddet i sig selv ikke sikrer naturen fremdrift imod bedste potentiale. Af bemærkningerne til lovforslaget fremgår det dog, at det ikke er helt så sort/hvidt. Omvendt ser DN frem til at findes virkemidler, som kan forløse potentialerne og fastholde naturarealer i målbare tilstande af permanent høj naturkvalitet.

Dette potentiale, som rigtigt mange andre § 3 naturområder slås med at indfri, kommer først rigtigt for en dag, hvis der kastes ressourcer i naturtypisk drift og pleje. Danmark Naturfredningsforening ville derfor bifalde en opfølgning på lovforslaget, der rummede en national naturstrategi med initiativer og finansiering til at løfte den opgave. Der er allerede peget på mulighederne for mere selvregulerende naturpleje med "ualmindelige husdyr", helårsgræsning med relativt almindelig husdyr og målrettede indsatser for små oaser af biodiversitet, som aldrig bliver traditionelt rentable at forløse som naturperler. En incitament-struktur, der i højere grad end i dag præmierer de landmænd, der lader kødkvæg, får og geder udføre ekstensiv, målrettet og dokumenteret positiv naturpleje, kan Danmarks Naturfredningsforening kun bifalde, og ønske udbygget som det kendes fra England, Holland og Sverige.

Vokse sig ind i naturbeskyttelsen

Danmarks Naturfredningsforening anser forslaget for at være en rigtig god genstart af Danmarks naturbeskyttelse, der har været en effektiv beskyttelse af arealerne som netop arealer, mens kvaliteten langsomt men konsekvent er sivet ud af de samme arealer. En af særhederne ved de vejledende udpegninger af den beskyttede natur har netop været udtrykket, at naturen kunne vokse sig ind i og ud af beskyttelsen. I praksis har Danmarks Naturfredningsforening oplevet, at ny natur har svært ved at vokse ind i beskyttelsen. Der er fortsat en ganske udbredt bekymring blandt jordejere i forhold til at få nye restriktioner i nabolaget som følge af ellers tiltrængt ny natur. DN ser det i manglende lokal interesse for reetablering af råstofgrave

² <https://naturstyrelsen.dk/media/nst/8437103/virkemiddelkatalog.pdf>

til ny natur (klage-id 1000602 og 1001678), i spøjse kommunale afgørelser om "dispensationer" til at gode søer med tiden må ændre sig til ringere søer som følge af forventelig nærings-tilførsel (NMK-510-00756) og flere andre, konkrete eksempler.

Klageadgang på afregistrering

Omvendt har Danmarks Naturfredningsforening længe kæmpet en forgæves kamp for at finde de "særlige tilfælde", der ville gøre det muligt for foreningen at påklage kommuners afregistrering af § 3 natur, der enten var vokset ud af beskyttelsen eller fundet så medtaget og ødelagt, at afregistrering af beskyttelsen er fundet rimelig i kommunerne. Da der imidlertid ikke findes eller administreres efter denne klagemulighed, har foreningen hidtil ikke haft mulighed for at prøve kommunernes afregistreringer. Forud for serviceeftersynet drejede det sig om ca. 100 konkrete tilfælde, som alle blev afvist af kommuner, lodsejere og i sidste ende også klagenævn. Da serviceeftersynet efterfølgende har givet en masse tilretninger af § 3 laget, herunder også en del afregistreringer, der aldrig er blevet offentliggjorte (de såkaldte ikke-afgørelser), ville det være en eftertragtet tilføjelse til en eventuel kommende biodiversitets-pakke eller i forbindelse med yderligere revision af naturbeskyttelsesloven.

På Danmarks Naturfredningsforenings vegne

Jan Pedersen, biolog